



Süleýmanyň pähimleri

Giriş

Süleýmanyň pähimleri tymsallar we pähimler görnüşinde berlen ahlak we dini taglymatlar ýygynyndan ybaratdyr. Bularyň köpüsi gündelik durmuşy meselelerine degişlidir. Şeýle pähimleriň birinde: «Rebden gorkmaklyk – bilimiň başlangyjy» diýip aýdylýar. Kitapda diňe bir dini, ahlak meseleleri hakynda däl, eýsem sagdyn pikirli we oňat häsiýetli bolmak hakyn-da-da öwüt-nesihatlar berilýär. Gadymyýetdäki ysraýyl mugallymlarynyň köp sanly gysga timsallary dana adamlaryň dürli ýagdaýlarda näme etmelidirini öwredýärler. Olaryň käbirleri maşgala gatnaşyklary hakynda bolsa, käbirleri iş meselelerine degişlidir. Käbirleri jemgyýetçilik gatnaşyklarynda ýerlikli häsiýetleriň zerurdygyny, başgaly bolsa durnukly bolmagyň zerurdygyny nygtaýar. Pes göwünlilik, sabyr-takatlylyk, garyplara hormat goýmak, dostlaryňa wepaly bolmak ýaly häsiýetler barada hem köp agzalýar.

Ýewreý *pähimleri* we *tymsallary* türkmen *pähimlerinden* we *tymsallaryndan* tapawutlanýandyr. Ýewreý dilinden terjime edilen *pähim sözi pygamberlik aýanlygy* (Çölde 23:7) ýa-da *tymsal* (Ezekiel (Kifl) pygamberiň kitaby 17:2)

bolup bilýär. Ýewreý dilinde «pähim» sözüniň manysy türkmençä garanynda has giňdir. Şonuň üçinde, ýewreý pähimleri tutuş parçalar görnüşinde duş gelýär.

«*Süleýmanyň pähimleri*» kitabyndaky pähimler we timsallar diňe Süleýman tarapyndan ýazylan däldir. Olaryň käbirleri «Atalar sözi» (22:17) bolsa, käbirleri Aguryň (30:1) we patyşa Lemuwalyň (31:1) timsallarydyr. Ýöne kitabyň esasy bölegini Süleýmanyň pähimleri tutup (10:1 – 25:1), olar Ýahuda patyşasy Hizkiýanyň emeldarlary tarapyndan toplanandyr.

Kitapda köp meňzetmeler ulanylandyr. Olaryň käbiri diňe ýewreý diline mahsus bolup, türkmen dilinde hiç manyny bermeyär. Şonuň üçinde, şeýle meňzetmeler türkmen okyjysyna düşnükli bolan türkmen meňzetmeleri bilen terjime edildi. Bu hakda goşmaça maglumat isleseňiz, çykytlara serediň. Käbir adalgalary türkmen diline terjime etmek kyn boldy. *Danalyk* sözi we onuň sinonimleri juda köp duşýar. Şonuň üçin hem bularda aram zygyderlilik saklanyldy. Şeýle hem *akyly-akmak* we *dogry-ýaramaz* ýaly gapma-garşylykly manydaky sözlerde mümkin boldugyça zygyderlilik saklanyldy.

Mazmuny

Danalygyň şanyna aýdylýan öwgüler	1:1–9:18
Süleyman pygamberiň pähimleri	10:1–29:27
Aguryň sözleri	30:1-33
Dürli pähimler	31:1-31

1-nji bap

- ¹ *Ysraýyl patyşasy, Dawut ogly Süleymanyň pähimleri.*
- ² Bu pähimler danalygy we öwüt-nesihaty bilmek, paýhasly sözleriň manysyna düşünmek üçindir.
- ³ Parasatly hem-de dogruçyl bolmak, adyllyk we deňlik, öwüt-nesihaty özleşdirmek,
- ⁴ sadalara paýhas, ýaşlara bilim we akyl bermek üçindir.
- ⁵⁻⁶ Bu pähimlere hem tymsallara, atalar sözlerine we matallaryna düşünmek üçindir. Akyldarlar bulary eşidip, bilimini artdyrsyn, düşübi adamlar sagdyn maslahat alsyn.
- ⁷ Bilimiň başlangyjy – Rebden gorkmaklyk; diňe akmaklar danalygy hem öwüt-nesihaty har edýärler.
- ⁸ Diňle, oglum, ataňyň nesihatlaryny, eneňiň öwütlerinden ýüz öwürme.
- ⁹ Ol seniň başyňa ajaýyp täç, boýnuňa monjuk bolar.
- ¹⁰ Eý, oglum, seni günäkärler azdyrjak bolsa ylalaşma.
- ¹¹ Eger olar: «Biziň bilen ýör. Gan dökmek üçin bukuda garaşaly, sebäpsiz ýere bigünäni öldürelä.
- ¹² Olary ölüler dünýäsi ýaly diriligine, gabra inenler deý tutuşlaýyn ýuwudalyň.
- ¹³ Her hili baýlyk taparys, öýümizi oljadan doldurarys.
- ¹⁴ Ählimiz üçin horjun bir bolsun, aramyzda şarikligimiz deň bolsun» diýseler,
- ¹⁵ eý, oglum, olar bilen bir ýoldan ýöreme, olaryň ýol-ýodasyna gadam urma.
- ¹⁶ Çünki olar şere kowalaşýarlar, gan dökmäge howlugaýarlar.
- ¹⁷⁻¹⁸ Guşuň gözünüň önünde oňa tor gurmak puçdur. Ýöne bukuda garaşýanlaryň öz gany döküler, bukuda otyrkalar, olaryň aljak jany öz jany bolar.

¹⁹ Olaryň takdyry ^a şeýle bolar,
zuluma gyzygyp toplan baýlygy
öz janyny alar.

²⁰ Danalyk köçede gaty seslenýär,
bazar ýerlerinde jar çekýär.

²¹ Jemendeli ýerlerde gygyrýar,
şäher derwezesiniň agzynda
sözleýär:

²² «Eý, nadanlar, haçana çenli
nadanlygy söýjeksiňiz?
Masgaralaýjylar haçana çenli
öz masgaralamagyndan keýp
aljakkalar?
Akmaklar haçana çenli bilimi
ýigrenjekkäler?»

²³ Meniň käýinjime üns berseňiz,
ruhumy üstüňize dökerin.
Men sözümi size bildirerin.

²⁴ Men sizi çagyrdym, meni ret
etdiňiz;
elimi uzatdym, hiç kim oňa üns
bermedi.

²⁵ Gaýtam ähli maslahatymy ret
etdiňiz,
meniň käýinjimi duýmak
islemediňiz.

²⁶ Men-parasat betbagtlygyňyza
gülýändirin;
sizi gorky basanda ýaňsylaryn.

²⁷ Sizi gorky gaý kimin basanda,
betbagtlyk harasat bolup inende,
muşakgat hem gaýgy başyňyza
düşende,

²⁸ meni çagyarsyňyz, yöne men
jogap bermerin.
Meni ir ertirden agtararsyňyz,
emma tapmarsyňyz.

²⁹ Çünki olar bilimi ýigrendiler,
Rebden gorkmagy makul
bilmediler.

³⁰ Meniň maslahatymy kabul
etmediler,
ähli käýinjimi ýigrendiler.

³¹ Munuň üçin olar tutan ýollarynyň
miwesini iýerler,
öz pällerinden taparlar.

³² Çünki nadanlar ýoldan çykyp
ölerler,
akmaklary geleňsizlik heläk
eder.

³³ Meni diňläňler parahat mekan
tutarlar,
ýamanlykdan gorkman aman
bolarlar».

2-nji bab

¹ Oglum, meniň sözümi kabul
edip,
buýrugymy kalbyňda saklasaň,

² danalyga gulak asyp,
düşünjä ýüregiňi berseň,

³ hawa, paýhasy çagyrsaň,
düşünjä ýalbarsaň,

⁴ ony kümüş ýaly gözleseň,
hazyna dek agtarsaň,

^a 1:19 *Takdyry* – käbir golýazmalarda *ýodalary*.

- ⁵ Şonda Rebden gorkmaklyga akyl
ýetirip,
Hudaýy tanamagy başarsyň.
- ⁶ Çünki danalyk berýän Rebdir,
bilim hem düşünje Onuň
agzyndan çykýandyr.
- ⁷ Ol dogruçyllara ýardam berýär,
sadyklykda gezýänlere galkan
bolýar.
- ⁸ Ol adalat ýollaryny goraýar,
Özüne sadyklaryň ýoluny goraýar.
- ⁹ Şonda dogruçyllyga we adalata
akyl ýetirersiň,
adyllyga we ýagşy ýola düşünersiň.
- ¹⁰ Çünki danalyk seniň ýüregiňe
girer,
bilim kalbyňa hoş ýakar.
- ¹¹ Akylylyk seni gorar,
düşünje saňa sereder.
- ¹² Danalyk seni ýaman ýoldan,
erbet gepleýänlerden halas eder.
- ¹³ Olar dogry ýoly taşlap,
garaňkylyk ýolundan ýöreyärler.
- ¹⁴ Ýaman iş edip şatlanýarlar,
ýamanyň erbetligine
guwanýarlar.
- ¹⁵ Olaryň ýollary egridir,
ýodalary öwrümlidir.
- ¹⁶⁻¹⁷ Hudaý bilen ähtini unudandan,
başdaşyndan aýrylyşan aýaldan,
dili süýji keseki zenandan
danalyk seni halas eder.
- ¹⁸ Çünki şeýle zenanyň öýi ölüme
eltýär,
ýollary zeminiň teýine barýar.
- ¹⁹ Onuň ýanyna giren yzyna
dolanyp bilmez,
gaýdyp ýaşayyş ýoluna ýetmez.
- ²⁰ Şonuň üçin ýagşy iş edýäniň
ýolundan ýöre,
dogruçyllaryň ýoluny tut.
- ²¹ Çünki ýurtda dogruçyllar mekan
tutarlar,
sadyklar şol ýerde galarlar.
- ²² Ýöne erbetlik edýänler ir ölerler,
haýynlar köki bilen gyrlarlar.

3-nji bab

- ¹ Oglum, unutma öwredenlerimi,
buýruklarymy kalbyňda sakla.
- ² Çünki olar ömrüň ýyllaryny uzaldar,
abadanlygyňy köpelder.
- ³ Sadyk söýgiňi terk etme.
Bagla olary boýnuňa.
Ýüregiň gatyna ýazyp goý.
- ⁴ Şonda sen Hudaýyň hem
adamlaryň nazarynda
merhemet we abraý taparsyň.
- ⁵ Öz düşüňjäňe daýanma,
bütün ýüregiň bilen Rebbe bil
bagla.
- ⁶ Bar işleriňde Ony tana,
Ol seniň ýollaryňy dogrular.
- ⁷ Özüňi akylyly saýma;

- Rebden gork,
ýamandan çekil.
- ⁸ Şonda seniň janyňa sagdynlyk,
bedeniňe şypa berler.
- ⁹ Rebbi bütin baýlygyň hem
ilkinji hasylyň bilen hormatla.
- ¹⁰ Şonda seniň ammaryň dolup-daşar,
çelekleriň täze şerapdan joşar.
- ¹¹ Rebbiň terbiýesini terk etme,
oglum.
Onuň käýinjine gysynma.
- ¹² Çünki atanyň eý görýän ogluna
temmi berşi ýaly,
Reb hem söýenini
terbiýeleýändir.
- ¹³ Danalyk tapan, düşünje gazanan
adam bagtlydyr.
- ¹⁴ Çünki onuň girdejisi kümüşden,
peýdasy altyndan artykdyr.
- ¹⁵ Danalyk jöwherden gymmat,
hiç bir arzyly zat oňa taý gelmez.
- ¹⁶ Uzak ömür onuň sag elinde,
baýlyk hem şöhrat sol elinde.
- ¹⁷ Onuň ýollary ýakymly ýoldur,
barça ýodalary hem
salamatlykdyr.
- ¹⁸ Ýapyşanlar üçin ol durmuş
daragtydyr.
Ony gaýym tutanlar bagtlydyr.
- ¹⁹ Reb danalyk bilen jahany bina etdi;
düşünje bilen gökleri ýerleşdirdi.
- ²⁰ Onuň biliminden çuňluklar
böwsüldi,
bulutlar çygyny pürkdi.
- ²¹ Oglum, danalygy, akyllylygy
gorap sakla,
gözünden salma.
- ²² Şeýle etseň, olar janyňa ýaşaýyş,
boýnuňa bezeg bolar.
- ²³ Onsoň aman-esen gezersiň,
büdremerisiň.
- ²⁴ Otursaň arkaýyn bolarsyň,
ýatsaň süýji uka gidersiň.
- ²⁵ Duýdansyz gelyän howpdan,
erbetleriň başyna inen
weýrançylykdan gorkma.
- ²⁶ Çünki Reb seniň ähtibaryň bolar,
aýagyňy duzaga düşmekden
saklar.
- ²⁷ Eliňden gelyärkä,
mätäçlerden ýardamyňy aýama.
- ²⁸ Eliňde barka, ýakynyňa:
«Git, soň gel, ertir bererin» diýme.
- ²⁹ Saňa ynanyň, arkaýyn ýaşaýan
ýakynyňa garşy
ýaman niýet etme.
- ³⁰ Ýamanlyk etmedik adam bilen
nähak jedelleşme.
- ³¹ Zalyma gözün gitmesin,
onuň ýollaryny saýlama.
- ³² Reb azgyn adamlary ýigrenýär,
Ol dogruçyllara ýakyn bolýar.

³³ Reb erbetleriň öýüni näletleýär,
dogruçyllaryň ýurduny bolsa
ýalkaýar.

³⁴ Reb ýaňsylaýjylary
ýaňsylaýandyr,
pespäl adamlara rehim edýändir.

³⁵ Akyllylar şöhrata eýe bolarlar,
akmaklar bolsa uýada galarlar.

4-nji bap

¹ Ogullarym, diňläň ataňzyň
öwüt-terbiýelerini,
düşünje almak üçin gulak asyň.

² Çünki size gowy bilim berýärim,
meniň öwüdimden ýüz
öwürmäň.

³ Menem atamyň perzendidim,
enemiň eý görýän ýalňyzydym.

⁴ Atam maňa şeýle öwretti:
«Sözlerimi ýüregiňe bagla.
Buýruklarymy berjaý et, şonda
ýaşarsyň.

⁵ Danalyk al, paýhasa eýe bol.
Aýdanlarymy unutma,
sözümden çykma.

⁶ Danalykdan aýrylma, ol seni
gorar;
söý ony, saňa gözgeçilik eder.

⁷ Danalygyň başy şudur – oňa eýe
bol.
Bir zat satyn alsañ – paýhas al.

⁸ Oňa hormat goý, ol seni göge
göterer;

ony bagryňa bas, ol seni
şöhratlandyrary.

⁹ Başyňa güllerden boglan ajaýyp
täç geýdirer;
öwüşginli täji serpaý eder».

¹⁰ Diňle, oglum, aýdanlarymy kabul et,
uzalar ömrüň.

¹¹ Saňa danalyk ýollaryny öwretdim,
dogrulyk ýodalaryndan ýöretdim.

¹² Ýöräniňde aýagyňa päsgelçilik
bolmaz;
ylganyňda büdremersiň.

¹³ Terbiýä berk ýapyp.
Ony goýberme, ony gora.
Çünki ol seniň ýaşagyňdyr.

¹⁴ Erbediň ýodasyna gadam basma,
ýöreme ýamanlaryň ýolundan.

¹⁵ Daş dur şol ýoldan.
Ondan gitme.
Ondan sowlup geç.

¹⁶ Çünki ýamanlyk etmeseler uklap
bilmeýärler;
birini bütretme, gözi
bürülmez.

¹⁷ Olar erbetlik nanyny iýýärler,
zalymlyk şerabyny içýärler.

¹⁸ Ýöne dogruçyllaryň ýodasy daň
şapagy ýalydyr,
gün dogýança, gitdigiçe
ýagtylýandyr.

¹⁹ Erbetleriň joly tüm-garaňkylyk
ýalydyr,

- olar nämä бүdrändigini
bilmeýärler.
- ²⁰ Oglum, sözlerime üns ber,
aýdýanlaryma gulak as.
- ²¹ Olary gözünden salma,
ýüregiň töründe sakla.
- ²² Çünki olary tapana ýaşayyş,
tenlerine şypa berler.
- ²³ Bar güýjüň bilen ýüregiňi gora,
çünki ýaşayyşyň gözbaşy
ýürekden gaýdýar.
- ²⁴ Agzyňdan egriligi,
diliňden hilegärligi aýyr.
- ²⁵ Gözleriň dogry öňe seretsin,
nazaryň göni öňe dikilsin.
- ²⁶ Aýak basjak ýodaňy dogrula,
şonda ähli ýollaryň berk
bolar.
- ²⁷ Saga-sola sowulma,
ýamanlykdan daş dur.
- 5-nji bab**
- ¹⁻² Oglum, akylllygy gorar ýaly,
dodagyň bilimi gorar ýaly,
meniň danalygyma üns ber;
düşünjäme gulak as.
- ³ Çünki bozuk aýalyň dodagyndan
bal damýandyr,
sözleri ýagdan ýumşakdyr.
- ⁴ Emma soňunda ýowşan ýaly
ajydyr,
ikiýüzli gylyç ýaly ýitidir.
- ⁵ Onuň aýaklary ölüme,
ädimleri ölüler dünýäsine
tarapdyr.
- ⁶ Ol ýaşayşa barýan ýol barada
oýlanmaýar;
ugry bulaşyk,
özi muny bilmeýär.
- ⁷ Şonuň üçin, ogullarym, meni
diňläň,
agzymyň sözlerinden çykmaň.
- ⁸ Ol aýaldan gaça duruň,
onuň bosagasyna ýakynlaşmaň.
- ⁹ Ýogsa abraýdan düşersiň,
zalyma bergidar bolarsyň.
- ¹⁰ Çeken azabyň hözirini başgalar
görer,
gazanjyň özgäniň öýüne gider.
- ¹¹ Ah çekip nalarsyň ömrüň
soňunda,
teniň hem bedeniň guranda.
- ¹² Diýersiň şonda: «Men näme üçin
terbiýäni ýigrendim,
ýüregim-de käýinji ret etdi?»
- ¹³ Mugallymlarymy diňlemedim,
öwredýänlere gulak asmadym.
- ¹⁴ Jemlenen jemagatyň öňünde,
tas masgara bolupdym».
- ¹⁵ Suwy diňe öz guýýňdan,
öz çeşmäň akaba suwundan iç.
- ¹⁶ Çeşmeleriň köçelere,
bulaklaryň meýdançalara
ýaýrasynmy?

- 17 Olary özge bilen paýlaşma,
olar diňe özüňki bolsun.
- 18 Bulagyň suwlary ak pataly bolsun,
ýaşlykda öýleneniňe guwan.
- 19 Ol bir söýgüli jeren, näzik maral
ýalydyr,
onuň göwüsleri seni gandyrсын.
Mydama keýpli joş.
- 20 Oglum, seni näme üçin başga aýal
joşdurmaly?
Näme üçin zynahor aýaly
bagryňa basjak?
- 21 Ynsanyň ýollary Rebbiň gözüniň
alnyndadyr,
olaryň ähli ýodalaryny
synlaýandyr.
- 22 Erbetler öz etmişinde tutulyp,
günälerine baglanýarlar.
- 23 Olar terbiýesizlikden ölerler,
aşa akmaklygyndan azaşarlar.
- 5 Awçydan gaçan jeren kimin,
guşbazyň elinden sypan guş
kimin özüňi gutar.
- 6 Eý, ýalta, garynjanyň ýanyna bar;
olaryň işleýşine seret-de, akyl
a!
- 7 Olaryň ne baştutany, ne gözegçisi,
ne-de hökümdary bar.
- 8 Tomusda öz iýmitini toplaýarlar,
orakda öz azygyny ýygnaýarlar.
- 9 Eý, ýalta kişi, sen haçana çenli
ýatjak?
Ukudan haçan oýanjak?
- 10-11 Birazajyk uklamak, biraz
irkilmek üçin,
gysaryp gol gowşuranyňda,
garyplyk garakçy ýaly,
mätäçlik ýaragly adam mysaly
başyňdan iner.
- 12 Deýýus bilen ýamanyň
ýalan ýaşaýar agzynda.

6-njy bab

- 1 Oglum, karz aljaga kepil geçip,
oňa derek el beren bolsaň,
- 2 Öz diliňden duzaga düşensiň,
öz sözleriň bilen tutulansyň.
- 3 Ondan halas bolmak üçin şeýle
etmeli, oglum.
Ýakynyň penjesine düşeniňe görä,
bar-da, onuň öňünde özüňi kiçelt.
Ýalbar.
- 4 Gözüňe uky berme,
gabagyňy ýumma.
- 13 Ol gözlerini gypýar, aýaklary
bilen yşarat edýär,
barmagy bilen ümleýär.
- 14 Ýüreginde mekir niýet bar,
mydama dawa-jenjel turuzýar.
- 15 Şonuň üçin oňa betbagtçylyk
duýdansyz iner;
pagyş-para bolar, şypa
tapylmaz.
- 16 Reb alty zady,
dogrusy, ýedi zady
ýigrenýändir:

- 17 tekepbir gözi, ýalançy dili,
bigünä gan dökýän eli,
- 18 ýaman niýetli ýüregi,
ýamanlyga ýortýan aýaklary,
- 19 ýalan ýagdyrýan galp şaýady,
doganlar arasynda dawa
döredýän adamy.
- 20 Oglum, ataň buýrugyny berjaý et,
eneň öwütlerinden ýüz
öwürme.
- 21 Olary mydam ýüregiňde sakla,
boýnuňa bagla.
- 22 Ýolbelet bolarlar saňa ýörän
mahalyň;
gorarlar seni ýatan mahalyň;
gürrüňdeş bolarlar oýa
wagtyňda.
- 23-24 Ýaman aýaldan, süýji dilli zynahor
aýaldan goramak üçin,
buýruk – çyra,
öwüt – nur,
käýinç-terbiýe – ýaşayşa ýoldur.
- 25 Onuň gözelligine ýüregiňden
höwes etme,
kirpikleriniň ýesiri bolma.
- 26 Lolynyň bahasy bir döwüm
çörege dursa-da,
bu kemçin gymmatly jany
awlaýandyr.
- 27 Kim eteginde ot göterer-de,
eşigini ýakmaz?
- 28 Kim közüň üstünden ýörär-de,
dabany köýmez?
- 29 Ýakynynyň aýalyna ýanaşan hem
şeýle bolýar;
oňa el degren jezasyz galmaz.
- 30 Açka garnyny doýurmak üçin
ogurlan
ogryny ýigrenýän däldirler
ahyryn?
- 31 Ýöne ol tutulsa, ýedi esse edip
gaýtatar,
öýüniň bar baýlygyny bermeli
bolar.
- 32 Zyna edýän adam kemakyldyr,
ol öz janyny heläk edýär.
- 33 Ol tenine ýara alar, biabraýçylyga
uçrar,
päklenip bolmajak uýada galar.
- 34 Çünki gabanjaňlyk erkek kişini
gazapladyrýar,
ol öç alanda, hiç rehim etmez.
- 35 Ol seniň para-peşgeşiňe bakmaz,
näçe töleseň-de, hiç razy bolmaz.

7-nji bab

1 Oglum, meniň sözlerimi sakla,
buýruklarymy unutma.

2 Buýruklarymy sakla, şonda
ýaşarsyň,
öwütlerimi gözüň göreji ýaly
aýa.

3 Olary barmaklaryňa dak,
ýüregiň gatyna ýazyp goý.

4-5 Özüňi zynahor aýaldan saklar
ýaly,

- süýji dilli başga aýaldan gorar ýaly,
danalyga: «Sen meniň uýam» diý.
Paýhasa: «Garyndaşym» diý.
- ⁶ Bir gezek men öz öýümiň penjiresinden,
gözenegiň arasyndan aşak seredýärdim.
- ⁷ Nadan jahyllaryň arasynda bir kemakyl ýaş ýigidi gördüm.
- ⁸⁻⁹ Alagaraňkyda, agşamara, gije aralaşyp, garaňky düşende, burçdaky ol aýalyň öýüne golaý köçeden geçip, onuň öýüne tarap barýar.
- ¹⁰ Seret, bir aýal önünden çykdy, loly lybasyndaky gara ýürekli aýal ony garşy aldy.
- ¹¹ Ol şermendedir hem hötjetdir, öz öýünde oturyp bilmez.
- ¹² Bir görseň köçede, bir görseň bazarda,
her burçda bir adama garaşýandyr.
- ¹³ Aýal ýigidi gujagyna garbap, ony ogşayar,
ýüzüni galňadyp, şeýle diýýär:
- ¹⁴ «Men şu gün wadamy ýerine ýetirdim,
salamatlyk gurbanlygyny berdim.
- ¹⁵ Şonuň üçin seni garşylamaga çykdim,
gözlegiňe çykdim-da, indi tapdym.
- ¹⁶ Dürli gülli müsür matasyndan düşek ýazdym.
- ¹⁷ Düşegime hoşboý ysly mür, ahalot hem dalçyn sepdim.
- ¹⁸ Gel, ertire çenli yşkdan doýup-ganýançak, aýşy-eşretten lezzet alaly.
- ¹⁹ Çünki ärim öýde ýok; ol uzak ýola gitti.
- ²⁰ Ýanyna kümüşli horjunyny aldy.
Aý dolýança, öýe dolanmaz».
- ²¹ Ençeme söz bilen özüne maýyl edýär,
süýji dili bilen ýigidi yrýar.
- ²²⁻²³ Ýigit öldürilmäge alnyp barylýan öküz ýaly,
bagryndan ok geçýänçä, duzaga howlugýan sugun ýaly,
janynyň kastynadygyny bilmän tora barýan guş mysaly,
aýalyň yzyna düşýär.
- ²⁴ Şol sebäpli, ogullarym, maňa gulak goýuň,
aýtjak sözüme üns beriň.
- ²⁵ Ýüregiňiz onuň ýoluna yrylmasyn,
onuň ýodalarynda azaşmaň.
- ²⁶ Çünki ol köpleri ýaralap ýykdy,
pidalary sansyz-sajaksyzdyr.
- ²⁷ Onuň öýi ölüler dünýäsiniň ýoludyr,
ölüme inýändir.

8-nji bab

- ¹ Danalyk çagyрмаýarmy eýsem?
Belent jar çekýän düşünje
dälmidir?
- ² Danalyk ýol ýakasyndaky
belentligiň üstünde,
ýodalaryň çatrygynda durýar.
- ³ Ol şäher derwezeleriniň agzynda,
girelgeleriň önünde durup jar
çekýär:
- ⁴ «Eý, adamlar, men sizi
çagyryňyň, çagyryşymy ynsan ogullaryna
gönükdirýärim.
- ⁵ Nadanlar, akylly boluň!
Siz, akmaklar, aklyňyza
aýlanyň.
- ⁶ Diňläň, men möhüm zatlary
aýdýaryn,
dogryny beýan edýärim.
- ⁷ Çünki dilim şeksiz hakykaty
gepleýär,
agzym ýalany ýigrenýär.
- ⁸ Bar sözüň dogrudyr,
ýokdur egri-ýalany.
- ⁹ Düşünýäne olaryň ählisi aýdyňdyr,
bilim tapanlar üçin dogrudyr.
- ¹⁰ Kümşi däl, nesihatymy al,
sap altyn ornuna bilim al.
- ¹¹ Çünki danalyk jöwherden
gowudyr,
hiç arzyly zat oňa taý gelmez.
- ¹² Men danalykdyryn, pähim-
-paýhas bilen ýaşaýaryn,
bilim hem akyllylyk mendedir.
- ¹³ Rebden gorkmak ýamanlygy
ýigrenmekdir.
Men tekepbirligi hem
ulumsylygy,
ýamanlyk ýoluny, ýalançy dili
ýigrenýärim.
- ¹⁴ Öwüt hem sagdyn çözgüt mendedir.
Paýhas mendirin,
güýç-kuwwat hem mendedir.
- ¹⁵ Men arkaly patyşalar şalyk
edýärler,
hökümdarlar adyl höküm
çykarýarlar.
- ¹⁶ Serdarlar, emeldarlar, barça
dogruçyl höküm ýöredýänler
meniň üstüm bilen höküm
sürýärler.
- ¹⁷ Meni söýýänleri söýýärim,
meni yhlas bilen agtarýanlar
tapýarlar.
- ¹⁸ Baýlyk, şöhrat, tükenmez
mal-mülk
we adalat mendedir.
- ¹⁹ Meniň miwäm tylladan, sap
altynadan gowudyr,
meniň peýdam saýlama
kümüşden oňatdyr.
- ²⁰⁻²¹ Özümi söýýänlere baýlygy miras
berýän,
olaryň hazynalaryny doldurýan.
Çünki men dogrulyk ýolundan,
adalat ýodalaryndan ýöreýän.

- ²² Reb owal başda meni emele
getirdi,
Onuň eden işleriniň ilkinjisi
mendim.
- ²³ Gadymyýetde,
Dünýä ýaradylmazdan öň,
başda men berkarar edildim.
- ²⁴ Düýpsüz suwlar ýokka,
bol suwly çeşmeler ýokka
doguldym.
- ²⁵⁻²⁶ Daglary ýerde dikeltmänkä,
depeler döremezden öň emele
geldim.
Reb zemini,
ýeriň topragyny entek
ýaratmandy.
- ²⁷ Hudaý gökleri berkarar eden
mahaly,
düýpsüz suwlaryň ýüzüne
gözüetim çekende,
men ol ýerdedim.
- ²⁸ Gökde bulutlary berkidip,
düýpsüz suwlarda çeşmeleri
goýanda,
- ²⁹ suwlar buýrugymdan çykmasyň
diýip,
deňze çäk çeken mahaly,
Ýeriň binýadyny tutan mahaly,
- ³⁰ bir ussa ýaly men Onuň
ýanyndadym.
Her gün Onuň begenjidim,
Onuň huzurynda elmydam
şatlanýardym.
- ³¹ Onuň tutuş dünýäsinden
şatlandym,
- ynsan ogullaryna begendim.
- ³² Indi, ogullarym, meni diňläň!
Meniň ýolumy tutýanlar nähili
bagtly!
- ³³ Öwüt-nesihatyma gulak goýup,
akyl-paýhasly boluň,
ony harlamaň.
- ³⁴ Her gün derwezämi garawullap,
gapymy gorap, meni diňleýän
adam bagtlydyr!
- ³⁵ Çünki meni tapan ýaşayşy tapar
we Rebbiň razylygyny gazanar.
- ³⁶ Kim meni tutmasa, öz janyňa
zyýan edýär.
Meni ýigrenýänleriň ählisi
ölümi söýýändir».

9-njy bab

- ¹ Danalyk özüne jaý gurdy,
onuň ýedi süttünini ýondy.
- ² Gurbanlyk soýdy,
şerabyny häzirläp, saçağyny ýazdy.
- ³ Kenizlerini ýollap,
şäheriň belent yerinden jar
çekdiler:
- ⁴ «Kim nadan bolsa, bäräk
sowulsyn!»
Kemakyla bolsa şeýle diýýär:
- ⁵ «Gel, meniň nanymdan iý,
taýýarlan şerabymdan iç.
- ⁶ Nadanlykdan çyk, şonda ýaşarsyň.
Paýhas ýolundan ýöre».

- ⁷ Masgaraláýja käýän özüne uýat
getirer,
erbetlik edýäni ýazgaran özüne
zyýan ýetirer.
- ⁸ Masgaraláýja käýeme, ýogsa seni
ýigrener.
Akyldara käýe, ol seni söýer.
- ⁹ Akyldara öwretseň, akylдарlygy
artar,
dogruçyly öwretseň, bilimi artar.
- ¹⁰ Danalygyň başlangyjy Rebden
gorkmakdyr.
Mukaddesligi tanamak bolsa
pähim-paýhasdyr.
- ¹¹ Çünki meniň üstümden seniň
günleriň uzalar,
ömrüň ýyllary artar.
- ¹² Akylyly bolsaň, özüňe peýda.
Masgaralasaň-da, ony özüň
çekersiň.
- ¹³ Akmak aýal şermendedir,
nadandyр, hiç zat bilýän dälдir.
- ¹⁴⁻¹⁵ Öýüniň gapysynyň alnynda,
şäheriň belent ýerinde oturyp,
ýoldan geçip barýanlary
çagyrmak üçin jar çekýär:
- ¹⁶ «Kim nadan bolsa, bäräk
sowulsyn!»
Kemakyla bolsa:
- ¹⁷ «Ogurlyk suw süýjüdir,
gizlin iýilýän nan tagamly»
diýýändir.
- ¹⁸ Emma ol ýerde ölümiň bardygyny,

onuň ýanyна baranlaryň ölüler
dünýäsiniň düýbündedigini
bilmeýärler.

10-njy bap

¹ Süleýmanyň pähimleri

- Akylyly ogul atasyna şatlykdyр,
akmak ogul enesine gaýgydyр.
- ² Erbetlik bilen gazanylan baýlygyň
peýdasy ýokdur,
dogrulyk bolsa ölümden halas
edýändir.
- ³ Reb dogruçyly aç goýýan dälдir,
ýöne erbetleriň arzuwyny ret
edýändir.
- ⁴ Ýalta el garyplyk getirýär,
işeňňir el baýlyk.
- ⁵ Tomusda ýygnaýan parasatly
oguldyр,
Orak wagtynda uklaýan atasyny
uýada goýýar.
- ⁶ Dogrularyň başyna bereket ýagýar,
erbediň dilinde zorluk gizlenýär.
- ⁷ Dogrularyň ýatlanmagy
ýalkanyşdyр,
erbetleriň ady çüýreyändir.
- ⁸ Kalbynda danalyk bolan öwüdi
kabal eder,
akmagyň dili bolsa bela elter.
- ⁹ Sadyklykda gezen aman
gezyändir,
egri ýoldan ýörän aýan
bolýandyр.

- ¹⁰ Göz gypýan gam-gussa duçar bolar,
akmagyň dili başyna bela getirer.
- ¹¹ Dogrularyň agzy ýaşawyş bulagydyr,
erbetleriň agzy zorlugy örtýändir.
- ¹² Ýigrenç gahar-gazaby oýarýar,
söýgi bolsa bar ýazygy bagyşlaýar.
- ¹³ Düşünjeli adamyň dilinden danalyk dökülýär,
kemaklyň arkasyna bolsa gamçy garaşýar.
- ¹⁴ Akyllylar bilimi gorayarlar,
akmagyň dili bolsa heläkçilige getirýär.
- ¹⁵ Baýyň galasy onuň baýlygydyr,
garybyň ýoksullugy onuň heläkçiligidir.
- ¹⁶ Dogrynyň gazanjy ýaşawyş getirýär,
erbetleriň gazanjy günä getirýär.
- ¹⁷ Terbiýäni saklaýan ýaşawyş ýolundadyr,
käýinji ret edýän bolsa ýoldan azaşýandyr.
- ¹⁸ Ýigrenji ýaşyrýan kişi – ýalançy,
gybat ýaýradýan bolsa akmakdyr.
- ¹⁹ Gepi köpüň ýazygy bardyr,
emma agzyna eýelik edýän adam parasatlydyr.
- ²⁰ Dogruçylyň dili saýlama kümüşdir,
erbetleriň ýüregi hiç zada durýar.
- ²¹ Dogruçylyň agzy köpleri bakýar,
akmaklar bolsa kemaklylykdan ölýär.
- ²² Rebbiň berekedi baýlyk getirýär,
Ol bu baýlyga dert-alada goşmaz.
- ²³ Akmak ýamanlyga şatlanar,
düşünjeli adam danalyga.
- ²⁴ Erbediň gorkusy başyna geler,
dogruçylyllar myradyna ýeter.
- ²⁵ Tupan geçýär, erbetler ýok bolýar,
dogruçylyllar bolsa ebedi berkdir.
- ²⁶ Işýakmaza iş buýurmak,
diliňe burç degen, gözüne tüsse dolan ýalydyr.
- ²⁷ Rebden gorkmak ömri uzaldýandyr,
erbediň ömri gysgalýar.
- ²⁸ Dogruçylyň umydy şatlyk getirýär,
erbediň umydy puja çykýar.
- ²⁹ Rebbiň ýoly dogrulara penadyr,
şerlere bolsa gorky-beladyr.
- ³⁰ Dogruçyl hiç haçan ornundan sarsmaz,
erbetler ýer ýüzünde galmaz.
- ³¹ Dogruçylyň dilinden danalyk ýaýraýandyr,

- ýalan sözleýän dil kesilip
taşlanýandyr.
- ³² Dogruçylyň agzy mynasyp sözi
bilýär,
erbediň agzyndan egrilik
çykýar.
- 11-nji bab**
- ¹ Rebbiň ýigreneni galp terezidir,
dogry ölçegden bolsa göwni hoş
bolýandyr.
- ² Tekepbirlik gelse, masgaraçylyk
gelyändigir,
akyldarlyk bolsa kiçigöwünliler
bilendir.
- ³ Dogry adamyň dogruçylygy oňa
ýol görkezýändigir,
dönügiň hilegärligi bolsa ony
heläk edýändigir.
- ⁴ Gazap gününde mal-mülk haýyr
berýän dälidir,
dogruçylyk bolsa ölümden
gutarar.
- ⁵ Sadyk adamyň dogruçylygy onuň
ýoluny gönelder,
erbetler bolsa öz erbetligi
zerarly ýykylar.
- ⁶ Dogry adamlary dogruçylygy
halas edýär,
haýynlar öz nebsine
çolaşýarlar.
- ⁷ Erbet adam ölse, onuň umyt-
-niýetem ölýär,
onuň baý bolmak tamasy puja
çykýar.
- ⁸ Dogry adam muşakgatdan
gutulýar,
oňa derek erbetler muşakgata
uçraýar.
- ⁹ Imansyz ýakynyny dili bilen
heläkleýär,
dogruçyl bolsa bilim bilen
gutulýar.
- ¹⁰ Dogrularyň işi rowaç alanda,
şäher begenýär,
erbetler ölende toý-dabara bolýar.
- ¹¹ Dogruçylyryň dileginden şäher
belende galýar,
erbetleriň dilinden ol weýran
bolýar.
- ¹² Ýakynyny kemsidýän kemakyldyr,
düşünjeli adamyň agzyndan söz
çykmaýar.
- ¹³ Gybatkeş başganyň syriny paş
edýändigir,
ynamdar göwün syrdaş
bolýandyr.
- ¹⁴ Maslahatsyz millet heläk
bolýandyr,
maslahatçy köp bolan ýerde
ýeňiş bar.
- ¹⁵ Nätanşa kepil bolan köp zyýan
çeker,
kepil bolmaktan gaçan dync
gezer.
- ¹⁶ Mylakatly aýal hormat,
zalymlar baýlyk gazanýandyr.
- ¹⁷ Merhemetli özüne peýda getirýär,
zalym bolsa özüne zyýan edýär.

¹⁸ Erbediň gazanjy galplykdyr,
dogrulyk ekýän hökman
hakyny alar.

²⁸ Baýlygyna baýrynýan ýykylar,
dogrular bolsa täze baldak ýaly
öser.

¹⁹ Ýürekden dogruçyl
ynsan – ýaşayşa,
ýamanlygy yzlaýan – ölüme
barýar.

²⁹ Hojalygyna betbagtlyk getiren ýel
gysymlan ýaly bolar,
akmak akyllý adamyň
hyzmatkäri bolar.

²⁰ Gara ýürekliler Rebbe nejisdir,
Reb sadyk ýoldan hoşaldyr.

³⁰ Dogrynyň miwesi ýaşayş
daragtydyr,
akyldar adam ynsanlary
gazanýar.

²¹ Men söz berýän, elbetde, ýaman
jezasyz galmaz,
dogrularyň nesilleri gutular.

³¹ Dünýäde dogry adam
jezalandyrylsa,
erbet bilen günäkäriň almyty,
gör, näçe esse bolar!

²² Salykatlylykdan ýüz öwren
görmegeý aýalyň ýagdaýy
doňzuň burnuna dakylan altyn
ysyrga ýalydyr.

12-nji bab

²³ Dogrular diňe ýagşylygy
arzuwlar,
erbetleriň garaşýany
gahar-gazap.

¹ Terbiýäni söýýän bilimi
söýýändir,
käýinji ýigrenýän bolsa
samsykdyr.

²⁴ Biri bar paýlaýandyr, baýlygy
bolsa artýar.
Biri bar – gaty gysyk, diňe
mätäçlige gowuşýar.

² Ýagşy adam Rebbiň merhemetini
gazanýandyr,
erbet niýetlini bolsa höküm
edýändir.

²⁵ Sahy adamyň berekedi artar,
suw berene suw berler.

³ Adam erbetlik bilen berkäp bilmez,
dogrularyň kökünü hiç zat
goparmaz.

²⁶ Gallasyny gizleýäne halk
gargaýar,
galla satýanyň başyna bereket
ýagýar.

⁴ Mynasyp aýal äriň başynyň
täjidir,
binamys aýal bolsa süýegiňi
çüýreder.

²⁷ Ýagşylyk gözleýän merhemet
gazanýar,
ýamanlyk gözleýän ýamanlyga
ýeter.

⁵ Dogruçlyň pikiri adyldyr,
erbetleriň maslahaty
haýynlykdyr.

- ⁶ Erbetleriň gep-gürrüni gan
dökmäge teşnedir,
dogrularyň dili bolsa olary
halas eder.
- ⁷ Erbetler dünđerilip ýok bolýandyр,
dogrularyň öýi bolsa berk
durýandyр.
- ⁸ Ynsan akyl-paýhasyna görä öwülýär,
adamda egri hyýal bolsa
halanmaýar.
- ⁹ Özüni ulumсы tutup, nana zar
bolan adamdan,
gününi özi dolaýan garamaýak
gowudyр.
- ¹⁰ Dogruçyl kişi malynyň janyny
hem gaýgyrýar,
erbetleriň rehimi hem zalymlykdyр.
- ¹¹ Ýerini bejerýän adamyň nany bol
bolar,
boş hyýala eýerýän bolsa
kemaklydyр.
- ¹² Erbetler ýamanlaryň oljasyny
isleyär,
dogruçyllaryň bolsa köki ösýär.
- ¹³ Ýamanlar ýazykly gürrüňinden
duzaga düşýär,
dogruçyllar kynçylykdan ýol
tapýar.
- ¹⁴ Ynsan diliniň miwesinden
ýagşylyk tapar,
elleriniň hyzmaty özüne serpaý
bolar.
- ¹⁵ Akmagyň ýoly öz gözüne
dogrudyr,
- akyldar adam maslahaty
diňleýär.
- ¹⁶ Akmagyň gahary derrew
bildirýändir,
seresaply kişi göwne deglenini
ýaşyrýandyр.
- ¹⁷ Hakykaty aýdýan adyl
gepleýändir,
galp şaýat bolsa ýalany.
- ¹⁸ Oýlanman gepleýän dil gylç ýaly
sanjlyýandyр,
akylдарыň dili bolsa şypa
berýändir.
- ¹⁹ Çyn dil ebedilikdir,
ýalançy dil az salymlykdyр.
- ²⁰ Ýaman niýetliniň ýüreginde hile
bardyr,
salamatlygy niýetleýän bolsa
şatlyk alar.
- ²¹ Dogruçyl adama hiç bela gelmez,
erbetleriň başy beladan
gutulmaz.
- ²² Ýalan dil Reb üçin nejislikdir,
dogruçyllyk isleýänlerden bolsa
Ol hoşaldyr.
- ²³ Seresaplylar bilimi özi üçin
saklaýar,
akmagyň ýüregi bolsa
akmaklygyny äşgär edýär.
- ²⁴ Janypkeşiň eli höküm sürer,
ýalta mejbury işe gider.
- ²⁵ Gaýgyly ýürek adamy çökerýär,
ýagşy söz bolsa ony şatlandyrýar.

- ²⁶ Dogruçyl adam ýakynyna ýol görkezýändir, erbetleriň ýoly bolsa azaşdyrýandyr.
- ²⁷ Ýaltanyň eli tutan awuny bişirmez, gaýratly bolsa gymmatly hazyna.
- ²⁸ Dogrulyk ýolunda ýaşawyş bardyr, ol ýolda ölüm ýokdur.
- 13-nji bap**
- ¹ Akylyl ogul atasynyň öwredenini diňleýär, masgaralaýjy bolsa käýinje gulak asmaýar.
- ² Ýagşylar agzynyň miwesinden hasyl alar, ýöne haýynlaryň islegi zulumdyr.
- ³ Diline berk janyny goraýandyr, agzyboşlar heläkçilige barýandyr.
- ⁴ Ýaltanyň göwni isleýär, ýöne hiç zat gazanmaýar, janypkeşiň göwni bolsa dokmädedir.
- ⁵ Dogruçyl ýalan sözi ýigrenýär, erbet bolsa ryswalyk getirýär.
- ⁶ Dogruçyllyk dogrularyň ýoluny goraýar, ýöne günä erbetleri ýykýandyr.
- ⁷ Biri bardyr, özüni baý görkezýändir, ýöne hiç zady ýok. Biri bardyr, özüni garyp görkezýändir, emma baýlygy köp.
- ⁸ Adamyň baýlygy janyna töleg bolýar, ýöne garyp haýбаты diňleýän däldir.
- ⁹ Dogruçylyň nury şöhle saçýar, erbediň çyrasy öçýär.
- ¹⁰ Tekepbirlikden diňe jedel döreýär, maslahat sorayanda danalyk.
- ¹¹ Duýdansyz gelen baýlyk barha azalar, el bilen çöpleýän köp gazanar.
- ¹² Uzaga çeken tama ýürek derdidir, hasyl bolan isleg ýaşawyş daragtydyr.
- ¹³ Öwüdi äsgermeýän özüni heläk edýär, buýrugy saklaýan bolsa sylag-serpaý alýar.
- ¹⁴ Akyldaryň öwüdi ölüm duzagyndan sowýan ýaşawyş çeşmesidir.
- ¹⁵ Sagdyn pikir merhemet gazanýar, haýynyň ýoly muşakgata barýar.
- ¹⁶ Seresaplylar bilim bilen iş edýändirler, akmak bolsa samsyklygyny görkezýändir.
- ¹⁷ Erbet ilçi başa bela getirýär, sadyk ilçi bolsa şypa getirýär.
- ¹⁸ Öwüt-nesihaty ret eden garyplyk hem biabraýlyk alar, käýinji kabul edene hormat.

¹⁹ Amala aşan arzuw jana rahatlyk berýär,
ýamanlykdan aýrylmagy akmak ýigrenýär.

²⁰ Akyldarlar bilen ýöreýän akyllý bolar,
akmak bilen gatnaşýan zyýana galar.

²¹ Günäkäri betbagtlyk kowalaýar,
dogruçyllar bolsa ýagşylyk sylagyny alýar.

²² Ýagşy adam agtyk-çowluklaryna-
-da miras galdyrýar,
ýöne günä edýänleriň baýlygy dogrulara galýar.

²³ Garybyň ýeri bol hasyl berýär,
ýöne ol adalatsyzlyk bilen süpürilip äkidilýär.

²⁴ Taýagyny gaýgyrýan adam ogluny ýigrenýändir,
ony söýýän bolsa wagtynda terbiýe berýär.

²⁵ Dogruçylyň doýýança iýjegi bardyr,
emma erbetleriň garny aç galar.

14-nji bab

¹ Akyldar zenan öýüni gurýar,
akmak aýal bolsa öýüni öz eli bilen ýumurýar.

² Dogrulykda ýöreýän Rebden gorkýandyr,
Ýoldan çykýan bolsa, Ony ýigrenýändir.

³ Tekepbiriň sözi – özüne gamçy,

dananyň dodagy bolsa özüni gorayandyr.

⁴ Öküzler ýok wagty ahyr arassa,
hasylyň bolçulygy bolsa öküziň güýji bilendir.

⁵ Sadyk şaýat ýalan sözlemez,
galp şaýat her deminde ýalan ýagdyrýandyr.

⁶ Masgaralaýjy danalyk agtarsa-da,
ony tapýan dälidir,
düşünjeli adama bolsa bilim aňsatdyr.

⁷ Akmagyň ýanyndan çekil,
çünki onuň agzyndan bilim almarsyň.

⁸ Paýhasly adamyň danalygy öz ýoluna düşünmegi üçindir,
aklysyzyň akmaklygy bolsa aldawçylykdyr.

⁹ Akmaklar günä gülýändirler,
ýöne hoşallyk dogruçyllaryň arasyndadyr.

¹⁰ Ýürek öz derdini özi bilýändir,
şatlansa-da keseki goşulýan dälidir.

¹¹ Erbetleriň öýi weýrana dönýär,
dogruçyllaryň çadyry pajarlap ösýär.

¹² Ýol bardyr, adama dogry ýaly görünýär,
ýöne onuň soňy ölümde barýar.

¹³ Käte gülki içinde-de ýüregiň gamgyn,
şatlygyň soňunda-da gam bardyr.

- ¹⁴ Wyždansyz öz ýollaryndan,
ýagşy adam öz edeninden
kanagatlanar.
- ¹⁵ Nadan her söze ynanýandyr,
paýhasly adam bolsa öz ädimini
oýlaýandyr.
- ¹⁶ Akyly adam ýamanlykdan
gorkup gaça durýandyr,
akmak bolsa hetdenaşa
batyrsyrap, soňuny saýmaz.
- ¹⁷ Gaharjaň adam akmaklyk
edýändir,
mekir adam hem ýigrenilýändir.
- ¹⁸ Nadanlar akmaklygy miras alýar,
paýhaslylar bolsa bilim täjini
geýýär.
- ¹⁹ Ýamanlar ýagşylaryň önünde,
erbetler dogruçylyň gapysynda
baş egýändir.
- ²⁰ Garyby öz ýakynlary-da
ýigrenýändir,
baýy bolsa söýýän köpdür.
- ²¹ Öz ýakynyny ýigrenýänler günä
edýändir,
garyba rehim edýän bolsa
bagtlydyr.
- ²² Ýamanlygy niýet edýänler
ýalňyşmaýarlarmy?
Ýagşylygy pikir edýänler sadyk
söýgi gazanmaýarlarmy?
- ²³ Her bir zähmetden haýyr geler,
boş gep diňe mätäçlik getirer.
- ²⁴ Danalygyň baýlygy hormat täjidir,
- akmaklaryň bezegi olaryň
akmaklygydyr.
- ²⁵ Çyn şaýat adamy halas edýändir,
ýalançy şaýat bolsa dönüklük
edýändir.
- ²⁶ Rebden gorkýana güýçli gorag
bardyr,
onuň çagalaryna-da pena bolar.
- ²⁷ Ynsany ölüm duzagyndan sowar
ýaly,
Rebden gorkmak ýaşayyş
çeşmesidir.
- ²⁸ Patyşanyň şöhraty halkyň
köplügindedir,
halkyň ýok bolmagy
hökümdaryň heläkçiligidir.
- ²⁹ Giň göwünli adamyň düşüňjesi
köpdür,
dargursak bolsa akmaklygy
beýgeldýändir.
- ³⁰ Asuda paýhas bedene ýaşayyş
berýär,
göriplik bolsa süýekleri çüýredýär.
- ³¹ Ejjizi ezyň ony Ýaradany
ynjadýandyr,
mätäje merhemet edýän
Ýaradany hormatlaýandyr.
- ³² Erbet öz ýamanlygyndan
ýykylyar,
dogruçyla bolsa ölümde hem
pena garaşýar.
- ³³ Danalyk düşüňjeli ýürekde ýaşayar,
hatda akmaklar arasynda-da
bildirýär.

³⁴ Dogrulyk milleti beýgeldýän
bolsa,
günä halklara utançdyr.

⁹ Erbetleriň ýoly Rebbe ýigrenjidir,
dogruçylygy yzlaýany bolsa Ol
halaýandyr.

³⁵ Paýhasly iş edýän hyzmatkär
patyşanyň merhemetini
gazanýar,
masgara iş edýän bolsa Onuň
gazabyna duçar bolýar.

¹⁰ Dogry ýoly terk edýän berk jeza
alar,
terbiýäni ýigrenýän ölüme barar.

15-nji bab

¹ Mylaýym jogap gahary sowýar,
gaty söz gazaby joşdurýar.

¹¹ Ölüler dünýäsi we heläkçilik ýeri
Rebbe açyk bolsa,
ynsan ýüregi Oňa has hem
aýandyr.

² Danalygyň dilinden bilim
ýaýraýar,
akmagyň agzyndan akmaklyk
çykýar.

¹² Masgaralaýjy adam käýinji
halaýan dälidir,
ol aklydaryň ýanyna hem
gitmez.

³ Rebbiň gözi hemme ýerdedir,
ýamana-ýagşa bakýandyr.

¹³ Ýürek şatlygy üzü ýagtyldýar,
ýürek yzasy ruhy syndyrýar.

⁴ Mylaýym dil ýaşayş daragtydyr,
bozuk dil ruhy çökerýär.

¹⁴ Düşünjeli adamyň ýüregi bilim
agtarýandyr,
akmaklaryň agzy bolsa
akmaklykdan ganýandyr.

⁵ Akmak atasynyň öwüdini ret
edýändir,
terbiýä gulak asýan bolsa
seresaplydyr.

¹⁵ Garyplaryň hemme günü
muşakgat,
ýöne ýagşy ýürek mydamalyk
meýlisdir.

⁶ Dogrynyň öýünde baýlyk
köpdür,
erbediň gazanjynda muşakgat
bardyr.

¹⁶ Köp baýlyk bilen kynçylykda
ýaşanyňdan,
az baýlyk bilen Rebden gorkup
ýaşamak ýagşydyr.

⁷ Dananyň dili bilim ýaýradýar,
akmagyň aňy beýle dälidir.

¹⁷ Ýigrenç bilen iýlen göle etinden,
söýgi bilen iýlen bulamak
gowudyr.

⁸ Erbetleriň gurbanlygy Rebbe
ýigrenjidir,
dogruçyllaryň dogasy-da Onuň
guwanjydyr.

¹⁸ Gaharjaň dawa turuzýandyr,
giň göwünli bolsa jenjeli
ýatyrýandyr.

¹⁹ Ýaltanyň ýoly tikenli aýmança
meňzeýär,
dogruçylyň ýoly bolsa düzdür.

²⁰ Akyly ogul atasyny
guwandyrýar,
akmak ogul bolsa enesini
ýigrenýär.

²¹ Akmaklyk kemakyllara şatlykdyr,
düşünjeliler bolsa dogry ýöreyär.

²² Maslahat bolmasa maksatlar
puçdur,
maslahatçy köp bolanda myrat
hasyl bolýar.

²³ Ynsana şatlyk gowy jogapdan
gelyändir,
ýerlikli söz adama şatlyk
getirýändir.

²⁴ Akyldara ýokardaky durmuş
ýolundan ýöremegi
aşakdaky ölüler dünýäsinden
daşlaşmagy üçindir.

²⁵ Reb tekepbirleriň öýüni
ýykýandyr,
dul hatynyň çäginini bolsa
goraýandyr.

²⁶ Ýaman niýet Rebbe ýigrenjidir,
ýakymly sözleri bolsa tämiz
saýýar.

²⁷ Nebsine çapýan öýüne alada
getirýär,
parany ýigrenýän bolsa uzak
ýaşayar.

²⁸ Dogruçylyň aňy jogap berende
oýlanýandyr,

erbetleriň agzy ýamanlygy
sowurýandyr.

²⁹ Reb erbetlerden daşdadyr,
dogruçyllaryň dogasyny bolsa
eşidýär.

³⁰ Gözüň nury ýüregi begendirýär,
hoş habar bolsa süňküňe
kuwwat berýär.

³¹ Ýaşayyş öwüdini diňleýän gulak
parasatlylar arasynda mesgen
tutar.

³² Öwüt-nesihaty tutmaýan öz
janyny ýigrenýändir,
öwüdi diňleýän bolsa düşünje
gazanýar.

³³ Rebden gorkmaklyk danalygy
öwredýändir,
hormat pes göwünlilikden soň
gelyändir.

16-njy bab

¹ Ýüregiň pikirleri ynsandan,
ýöne diliň jogaby Rebdendir.

² Adamyň ähli ýollary öz gözüne
sapdyr,
ýöne ruhuňa syn edýän Rebdir.

³ Işleriňi Rebbe tabşyr,
niýetleriň berkarar bolar.

⁴ Reb ähli zady bir maksadyna
döretdi,
hatda erbedi hem ýaman gün üçin.

⁵ Ähli tekepbir Rebbe ýigrenjidir.
Hatyrjem bol, olar jezasyz galmaz.

- 6 Sadyk söýgi etmişden saplaýar,
Rebden gorkmak ýamanlykdan
sowýar.
- 7 Adamyň işleri Rebbiň göwnünden
turanda,
ony hatda duşmanlary bilen
ýaraşdyrýar.
- 8 Haramlykdan gelen uly gazançdan,
halallykdan gelen az gowudyr.
- 9 Adam ýüreginden niýet edýär,
onuň ädimine bolsa Reb höküm
edýär.
- 10 Ruhubelent çözügüt patyşanyň
dilindedir,
ol adalatsyz höküm çykarmaz.
- 11 Dogry terezi we gapan
Rebbiňkidir,
torba içindäki ähli çekim
daşlary Onuň işidir.
- 12 Patyşanyň erbetlik etmegi
ýigrençlikdir,
sebäbi tagt dogruçyllyk bilen
berkarardyr.
- 13 Dogry söz patyşanyň göwnünden
turýar,
ol dogry gepleýäni söýýär.
- 14 Patyşanyň gazaby ölüm
çaparydyr,
ýöne parasatly adam ony
köşeşdirýär.
- 15 Patyşanyň ýüzündäki nurda
ýaşaýyş bardyr,
merhemeti ýaz ýagşyny
getirýän bulut ýalydyr.
- 16 Danalyk almak altynan gowudyr,
paýhas kümüşden oňatdyr.
- 17 Dogruçyllygyň şaýoly
ýamanlykdan sowulýar,
ýoluna dykgat edýän öz janyny
goraýandyr.
- 18 Heläkçilikden öň tekepbirlik,
ýykylmakdan öň gedemlik
gelyändir.
- 19 Tekepbirler bilen olja paýlaşandan,
kiçigöwünli garyplaryň
arasynda bolmak gowy.
- 20 Söze üns berýän rowaç tapar,
Rebbe ynanýan bolsa bagtlydyr.
- 21 Ýüregi parasatla paýhasly
diýilýär,
ýakymly sözleýiş bilimi
artdyrýar.
- 22 Akyl-paýhas eýesi üçin ýaşaýyş
çeşmesidir,
akmak üçin akmaklyk jezadyr.
- 23 Danalygyň ýüregi dile paýhas
berýär,
onuň sözüni ynançly edýär.
- 24 Ýakymly sözleýiş bal ýaly
süýjüdir,
jana ýakymly, süňke şypadyr.
- 25 Ýol bardyr, adama dogry ýaly
görünýär,
ýöne onuň soňy ölüm alyp
barýar.
- 26 Zähmet çekdirýän onuň işdäsidir,
açlygy ony mejbur edýändir.

²⁷ Ýamanlar erbetligi gazýandyr,
dili köydüriji ot kimindir.

ýalançy ýaman niýetli dile
gulak asýandyr.

²⁸ Egri adam dawa ýaýradýar,
gybatkeş dostlary biri-birinden
aýyrýar.

⁵ Garyby ýaňsylaýan Ýaradany
kemsidýändir,
betbagtlyga şatlanýan bolsa
jezasyz galmaz.

²⁹ Zulum edýän ýakynyny aldap,
ýaman ýola salýar.

⁶ Agtyklar garry adamlaryň
täjgidir,
ogullaryň şan-şöhraty bolsa
ene-atalarydyr.

³⁰ Gözüni gyrypýan egri işleri niýet
edýär,
dodagyny çöwürýän bolsa
ýamanlyk döredýär.

⁷ Dürdäne söz akmaga ýarasmaşa,
aldawly söz hem asylzada hiç
gelişmeýär.

³¹ Dogrulyk ýolunda agaran saç
hormat täjgidir.

⁸ Para ony berýäniň gözüne bir
tumar kimindir,
ol nirä öwrülse, üstünlik
getirer.

³² Giň göwünli adam güýçlülerden
üstündür,
özüne erk edýän şäheri basyp
alandan üstündür.

⁹ Ýazygy geçýäni söýgi
höweslendirýändir,
dawa-jenjeli gaýtalaýan bolsa
dostuny ýitirýär.

³³ Bije etege atylýar,
ýöne höküm Rebdendir.

17-nji bap

¹ Rahatlykdaky bir döwüm gury nan
dawadan doly jaýdaky
meýlisden gowudyr.

¹⁰ Düşünjeli adama bir käýinç
akmaga urlan ýüz kötekden
agyrdyr.

² Masgara ogluň üstünden paýhasly
gul höküm sürer
we doganlar hatarynda mirasa
şarik bolar.

¹¹ Ýamanlar diňe bulagaýlyk
turuzýandyr,
olara garşy bolsa zalym çapar
gönderiler.

³ Kümüş göweçde, altyn kürede
synalýan bolsa,
ýürekleri barlaýan Rebdir.

¹² Akmagyň akylsyzlygyna duş
bolanyňdan,
çagasyny aldyran aýa duş
gelmek gowudyr.

⁴ Ýamanlyk edýän erbet dodaklara
üns berýändir,

¹³ Ýagşylyga ýamanlyk gaýtarýanyň
öýünden ýamanlyk gitmez.

- ¹⁴ Dawa-jenjeliň başy böwsülen
böwet ýalydyr,
şonuň üçin ony tutaşmanka
bes et.
- ¹⁵ Erbedi aklaýan bilen dogruçyl
adamy ýazgarýanyň ikisini-de
Reb ýigrenýändir.
- ¹⁶ Näme üçin akmagyň elinde
danalyk almaga pul bolsun?
Onda öwrenmek niýeti ýok.
- ¹⁷ Ýakynyň seni hemme wagt
söýýändir,
dogan kynçylykly pursadyň
üçin doglandyr.
- ¹⁸ Düşünjesi kemlik edýän kemakyl
ýakynynyň deregine el berip
kepil bolýandyr.
- ¹⁹ Ýazygy söýýän dawany söýýändir,
kim bosagasyňy belent gursa,
süňküniň döwülmegine
garaşýandyr.
- ²⁰ Egri ýürek ýagsylyk tapmaýar,
egri dil bolsa, kynçylyga düşýär.
- ²¹ Akmagyň atasy hasrat çeker,
akylsyzyň atasy şatlygy bilmez.
- ²² Şadyýan ýürek oňat şypadyr,
synyk ruh süýegiňi guradýandyr.
- ²³ Adalat ýodalaryny ýoýmak üçin,
erbet adam gizlin para alýandyr.
- ²⁴ Düşünjeli adam danalyga
seredýändir,
akmagyň nazary ýeriň aňry
çetine.

- ²⁵ Akmak ogul atasyna hasrat,
dograna dertdir.
- ²⁶ Ýazyksyza jerime salmak
nädürsdir,
asylzada-da dogruçyllygy üçin
jeza bermek dürs dälidir.
- ²⁷ Sözüni jylawlaýan bilimlidir,
düşünjeli adam bolsa mylaýym
ruhludyr.
- ²⁸ Akmak hem dymanda akylyly,
agzyny ýumanda, düşünjeli
saýlyýandyr.

18-nji bab

- ¹ Üzňelikde ýaşaýan öz islänini
edýändir,
ol ähli sagdyn öwüde garşy
gidýändir.
- ² Akmak adam düşünjeden däl-de,
diňe öz pikirini aýtmakdan
keýplenýändir.
- ³ Erbetlik bilen ýigrenç gelýändir,
biabraýlyk bilen-de masgaraçylyk.
- ⁴ Ynsanyň agzyndan çykýan sözler
düýpsüz suwlar kimindir,
danalyk bolsa joşup akýan
bulak mysalydyr.
- ⁵ Hökümde erbediň tarapynda bolup,
dogruçyly haksyz çykarmak
dürs dälidir.
- ⁶ Akmagyň dili jenjel turuzýar,
onuň agzy taýagy çagyryýar.
- ⁷ Akmaga dilinden bela gelýändir,
onuň dodagy janyňa duzakdyr.

- ⁸ Gybatkeşiň sözleri datly lukma ýalydyr, olar garnyňa siňýär.
- ⁹ Işinde ýaltalyk edýän ýumrujynyň doganydyr.
- ¹⁰ Rebbiň ady berk galadyr, dogruçyllar onuň içine özüni atyp howpsuz bolýarlar.
- ¹¹ Baýlaryň baýlygy – olaryň berk galasy, onuň hyýalynda beýik haýat kimindir.
- ¹² Heläkçilikden öň adamyň ýüregi tekepbir bolýandyr, hormat pes göwünlilikden soň gelyär.
- ¹³ Diňlemän jogap bermek akmaklyk hem utançdyr.
- ¹⁴ Adamyň derdini ruhy çekip bilýär, ýöne synyk ruha kim çydam eder.
- ¹⁵ Paýhasly adam bilim alýandyr, danalygyň gulagy bilim agtarýar.
- ¹⁶ Sowgat gapylary açýar, emeldarlaryň ýanyna eltýär.
- ¹⁷ Başga biri gelip, oňa sorag berýänçä, dawada ilki geplän dogry ýaly görünýändir.
- ¹⁸ Bije dawany togtadýandyr, güýçli garşydaşlaryň arasyndaky meseläni çözüändir.
- ¹⁹ Öýkeli dogan içine aralaşyp bolmaýan berk galadyr, aralykdaky dawa bolsa, galanyň gözenekli gapysy ýalydyr.
- ²⁰ Adam agzynyň miwesinden kanagatlanýar, diliniň hasylyndan doýýar.
- ²¹ Ölümem, ýaşaýyşam diliň ygtyýarynda, dili söýýän hasylyndan iýer.
- ²² Gowy aýala gowşan gowulyk tapýandyr we Rebbiň razylygyny gazanýandyr.
- ²³ Garyp ýalbaryp gepleýändir, baý bolsa gödek jogap berýändir.
- ²⁴ Dosty köp bolanyň heläkçiligi-de bolar, ýöne dogandan-da ýakyn dost bar.

19-njy bap

- ¹ Egri dilli akmakdan, sadyklykda gezýän garyp gowudyr.
- ² Bilimsiz gaýrat ýagşy dälidir, Aşa howlugýan ýoluny ýitirýär.
- ³ Adamy öz akmaklygy ýykýar, ýüreginden bolsa Rebbe gaharlanýar.
- ⁴ Baýlyk tanyşlary beter köpeldýär, garyp bolsa öz ýakynyndanam aýrylýar.

- 5 Galp şaýat jezasyz galmaz,
ýalan sözleýänem gaçyp
gutulmaz.
- 6 Jomardyň ýüzüni küýseýänler köp,
hemmeler eli açyga dost.
- 7 Garyby hemme doganlary
ýigrenýän bolsa,
dostlary ondanam beterk
edýär,
ýalbaryp zyýndan ylgasa, olar
eýýäm ýokdur.
- 8 Pähim-paýhas gazanýan özüni
söýýär,
düşünjeliligi saklaýan bolsa
rowaçlyk tapýar.
- 9 Galp şaýat jezasyz galmaz,
ýalan sözleýän hem heläk bolar.
- 10 Akmaga aýşy-eşretde ýaşamagyň
gelişmeýşi ýaly,
gula hem begiň üstünden
höküm sürmek has beterk
gelişýän däldir.
- 11 Paýhasly adam giň göwünli
bolar,
ýazyk geçmek onuň şöhratydyr.
- 12 Patyşanyň gazaby arslan nagrasy
kimindir,
onuň razylygy bolsa otlaryň
üstüniň çygy ýalydyr.
- 13 Akmak ogul atasyna beladyr,
aýalyň igenji üzüksiz damja
ýalydyr.
- 14 Öý we mal-mülk atalardan miras,
ýöne paýhasly aýal Rebdendir.
- 15 Ýaltalyk gaflat ukusyna batyrýar,
ýalta adam açlyk çekýär.
- 16 Hudaýyň buýrugyny amal edýän
öz janyny goraýar,
ýollaryna üns bermeýän bolsa
öler.
- 17 Kim garyba merhemet edýän
bolsa, Rebbe karz berýär,
Reb onuň öwezini gaýtarar.
- 18 Umyt barka ogluňa temmi ber,
ýöne gaharyň gelip, ony heläk
etme.
- 19 Gaty gaharjaň adam jeza çeker,
eger ony halas etseň, muny ýene
gaýtalamaly bolarsyň.
- 20 Ahyr akylly bolaryň ýaly,
nesihata gulak goý, öwüdi
k kabul et.
- 21 Adamyň ýüreginde niýet köpdür,
emma Rebbiň maksady amala
aşýar.
- 22 Adamdan garaşylýany
wepalylykdyr,
Garyp adam ýalançydan
ýagşydyr.
- 23 Kim Rebden gorkýan bolsa
ýaşar!
Ol kanagatly hem kynçylyksyz
ýaşar.
- 24 Ýalta tabaga uzadan elini
hatda agzyna ýetirmez.
- 25 Masgaralaýjyny ur, nadanlar
paýhaslylyk öwrener,

- düşünjelini terbiýele, ol bilim alar.
- ²⁶ Atasyna zulum edýän we enesini kowýan ogul masgaralyk hem ysnat getirýär.
- ²⁷ Oglum, eger bilimli sözlerden azaşsaň, öwüdi diňlemekden saklanarsyň.
- ²⁸ Nämynasyp şaýat adalatyň üstünden gülýär, erbetleriň agzy ýamanlyk iýýär.
- ²⁹ Masgaralaýjy üçin jeza, akmagyň ýagyrmysyna ury taýýardyr.
- 20-nji bab**
- ¹ Şerap biabraý edýändir, çakyr dawa-jenjel turuzýandyr. Oňa aldanýanyň ählisi akylsyzdyr.
- ² Patyşanyň gazaby arslanyň nagrasy kimindir, onuň gaharyny getirýän öz janyna töwekgellik edýändir.
- ³ Dawadan gaçmak adama abraý getirýär, bar akmak jedele taýýar.
- ⁴ Ýalta ýer sürmän, orak wagtynda hasyl gözlär, ýöne tapmaz.
- ⁵ Ynsanyň ýüregindäki pikir çuň suw kimindir, düşünjeli adam ony çekip çykarar.
- ⁶ Köp adam özüne «Men wepaly» diýýändir, ýöne ynamdar birini kim tapyp biler?
- ⁷ Dogruçyl sadyklykda ýöreýär, onuň yzynda çagalary nähili bagtly bolar!
- ⁸ Hökmürowan tagtynda oturýan patyşa ähli ýamanlygy gözleri bilen saýgarýar.
- ⁹ «Ýüregimi tämizledim, günäden päklendim» diýip, kim aýdyp biler?
- ¹⁰ Iki dürli terezi daşynyň, iki dürli ölçegiň ikisi hem Rebbe ýigrenjidir.
- ¹¹ Hatda çaga hem eden işiniň päkdigini ýa dogrudygyny öz hereketi bilen aýan edýär.
- ¹² Diňleýän gulagy, görýän gözi – ikisinem Reb ýaradandyr.
- ¹³ Garyp bolmazyň ýaly, ukyny söýme, gözüni aç, nanyň bol bolar.
- ¹⁴ Satyn alýan: «Erbet, erbet» diýýändir, aňyrrak baryp bolsa öwýändir.
- ¹⁵ Altyn bar, jöwherem köpdür, ýöne bilimli dil tapylgysyz zatdyr.
- ¹⁶ Nätanşa kepil bolanyň geýimini al, kesekä kepil bolandan girew al.

- ¹⁷ Hile bilen gazanylan nan süýjüdir, soňra agzy çagyldan dolar. onuň tagty sadyklykdan berkarar bolýar.
- ¹⁸ Maksatlar maslahat bilen berkarar bolýandy; sagdyn maslahatlar bilen urşa git. ²⁹ Ýigitlik kuwwaty olaryň şöhratydyr, çal saçlar bolsa garrylaryň abraýydyr.
- ¹⁹ Gybatkeş syry paş edýändir, agzyboş bilen gatnaşyk açma. ³⁰ Yz galdyryň urgy ýamanlykdan tämizleýär, kötekler bolsa kalbyň jümmüşini päkleýär.
- ²⁰ Ata-enesini näletleýäniň tüm garaňkylykda çyrasy söner.
- 21-nji bap**
- ²¹ Başda basym alnan miras soňunda bereketli bolmaz. ¹ Patyşanyň ýüregi Rebbiň elinde akar ýap ýalydyr, ony islän tarapyna öwürýändir.
- ²² «Ýamanlygy ýerine salaryn» diýme, Rebbe garaş, Ol seni halas eder. ² Adamyň ähli ýoly öz gözüne dogrudyr, emma ýürekdäkini ölçeyän Rebdir.
- ²³ Galp terezi daşy Rebbe ýigrenjidir, hileli terezi hem gowy dälidir. ³ Dogrulyk we adalatlylyk etmek Rebbe gurbanlyk berenden ýakymlydyr.
- ²⁴ Adamyň her ätjek ädimi Rebdendir. Şeýle bolansoň, adam öz ýoluna nädip düşünsin? ⁴ Ulumsy nazar, tekepbir ýürek, erbetleriň çyrasy günädir.
- ²⁵ Zadyny pähimsiz bagyş edýän adam duzaga düşer, ol äht edenden soň oýlanar. ⁵ Janypkеşiň maksady diňe bolçulyga getirýär, alňasak adamlaryň bary mätäç düşýändir.
- ²⁶ Akylyly patyşa erbetleri sowrup, olaryň üstünde döwек döwýär. ⁶ Ýalan söz bilen toplanan hazyna ölüme kowalap barýan ümür-dumandyr.
- ²⁷ Adamyň ruhy Rebbiň çyrasydyr, ol ynsan kalbynyň bütün jümmüşini barlaýar. ⁷ Erbetleriň zorlugy özlerini süpürip äkidýändir,
- ²⁸ Sadyklyk we ynamdarlyk patyşany gorayar,

- çünki olar adalaty berjaý
etmekden boýun gaçyryýandyr.
- ⁸ Ýazyklynyň ýoly egridir,
päkleriň bolşy dogrudyr.
- ⁹ Igenjeň aýal bilen öýde ýaşandan,
üçeğiň bir burçunda ýaşamak
ýegdir.
- ¹⁰ Erbediň göwni ýamanlyk
küýseýär,
ýakyny onuň göwnünden
turmaýar.
- ¹¹ Masgaralaýja jeza berlende,
nadan akylyly bolýandyr,
dana adam tälim alanda,
bilimini artdyryýandyr.
- ¹² Dogruçyl erbediň öýüni
synlaýar,
erbetler heläkçilige barýar.
- ¹³ Garybyň dady-perýadyna gulak
asmadygyň
öz dady-perýadyna-da jogap
berilmez.
- ¹⁴ Gizlin berlen sowgat gahary,
goltuga sokulan para güýçli
gazaby ýatyrýar.
- ¹⁵ Adalaty berjaý etmek dogruçyl
adama şatlykdyr,
ýaman iş edýäne heläkçilikdir.
- ¹⁶ Düşünje ýolundan sowlan
ölüler toparynda ornaşar.
- ¹⁷ Hezilligi söýýän mätäçdir,
şeraby we ýagy söýýän
baýamaz.
- ¹⁸ Erbetler dogruçyl üçin,
biwepalar hem sadyk üçin töleg
bolar.
- ¹⁹ Igenjeň hem gaharjaň aýal bilen
ýaşandan,
çölde ýaşamak gowudyr.
- ²⁰ Arzyly hazyna hem ýag dananyň
jaýyndadyr,
akmak bolsa baryny symyşlar.
- ²¹ Dogruçyllyk hem sadyklyk
yzlaýan adam
ýaşaýyş hem hormat tapar.
- ²² Akyldar adam güýçlüleriň
şäherine baryp,
olaryň bil baglaýan
berkitmesini ýumurýar.
- ²³ Agzyna we diline berk
janyny beladan goraýandyr.
- ²⁴ Çendenaşa bihaýa iş edýän
gedem hem tekepbir adamyň
ady masgaralaýjydyr.
- ²⁵ Ýaltany öz höwesi öldürýär,
çünki onuň elleri işden boýun
gaçyrýar.
- ²⁶ Ol uzak gün açgözlük bilen isleýär,
dogruçyl bolsa ölçemän berýär
we gysganmaýar.
- ²⁷ Erbetleriň gurbanlygy ýigrenjidir,
eger ol ýaman niýet bilen
getiren bolsa,
ondanam beterdir.
- ²⁸ Galp şaýat heläk bolar,
diňleýän adamyň sözi dowam eder.

²⁹ Erbet adam ýüzüni galňadyandyr,
dogruçyl adam bolsa öz ýoluny
oýlaýandyr.

³⁰ Rebbe garşy durup biljek hiç bir
danalyk,
düşünje ýa-da maslahat ýokdur.

³¹ At söweş günü üçin seýislenýändir,
emma ýeňiş Rebdendir.

22-nji bab

¹ Ýagşy at-abraý köp baýlykdan artyk,
sylag-hormat hem kümüş-
-altyndan ýagşydyr.

² Baý bilen garybyň bir meňzeşligi
bar,
olaryň ikisini-de ýaradan Rebdir.

³ Paýhasly adam howpy görüp
gizlenýändir,
nadan göni gidip jeza alýandyr.

⁴ Kiçigöwünliligiň, Rebden
gorkmagyň
sylagy baýlyk, abraý we
ýaşayşdyr.

⁵ Egri adamyň ýolunda tikenler we
duzaklar bardyr.
Öz janyňa haýpy gelýän olardan
daş durar.

⁶ Çagany dogry ýol bilen terbiýele,
ulalanda hem şondan sowulmaz.

⁷ Baýlar garyplaryň üstünden
höküm sürýändir,
bergili-de karz bereniň guludyr.

⁸ Adalatsyzlyk ekýän bela-beter orar,
gazabyň taýagyndan heläk bolar.

⁹ Sahy adam ýalkanýandyr,
çünki ol çöreginden ejizlere
berýär.

¹⁰ Masgaralaýjyny kow, şonda jenjel
ýok bolar,
töhmetsiz-dawanyň zyy kesiler.

¹¹ Päk ýürekliği söýýän,
merhemetli sözleýän patyşanyň
ýakyny bolar.

¹² Rebbiň gözleri bilimi goraýandyr,
wepasyzyň sözlerini bolsa
ýalana çykarýandyr.

¹³ Ýalta diýýär: «Daşarda arslan bar,
ýolda ol meni parçalar».

¹⁴ Azgyn aýalyň agzy düýpsüz
gorpdur,
Rebbiň gazabyna duşan oňa
ýykylar.

¹⁵ Çaganyň ýüreginde akmaklyk
kök urýandyr,
ýöne terbiýe taýagy
ony akmaklykdan
uzaklaşdyrýandyr.

¹⁶ Baý bolmak üçin garyplary ezyň
hem-de
baýlara sowgat berýän diňe
garyp düşer.

¹⁷ Gulak as-da, akyldarlaryň sözünü
diňle,
meniň öwretjek zatlaryma
dykgat et.

¹⁸ Sen olary kalbyňda saklasaň,
olaryň ählisi diliňde bolsa
ýakymly bolar.

- ¹⁹ Seniň Rebbe ynanjyň bolary ýaly,
men şu gün saňa, hut saňa
öwredýärim.
- ²⁰⁻²¹ Gaýdanyňda seni ýollanlara
çyn söz hem ynamly jogap
bereriň ýaly,
men saňa maslahat hem bilim üçin
otuz nesihat ýazyp bereýin.
- ²² Garyby garyplygy sebäpli talama,
mätäji mejlisde ezme.
- ²³ Çünki olaryň tarapyny Reb tutar,
olary talany Ol talar.
- ²⁴⁻²⁵ Olaryň ýollaryna öwrenişip,
janyňy duzaga düşürmeziň üçin,
gaharjaň adam bilen tirkeşme,
gyzma adam bilen gatnaşyk
açma.
- ²⁶ Biri bilen el berişme,
birine kepil bolýanlardan bolma.
- ²⁷ Tölemäge zadyň bolmasa,
aşagyňdaky düşegiňi
almazlarmy näme?
- ²⁸ Ata-babaň goýan
gadymy araçäk daşyny
süýşürme.
- ²⁹ Işine ökde adamlary görýäňmi?
Olar garamaýagyň hyzmatyny
etmez, patyşalaryň
huzurynda durar.
- ³ Horan bolsaň,
bogazyňa pyçak goý.
- ³ Onuň náz-nygmatyna höwes etme,
çünki ol hileli çörekdir.
- ⁴ Baýajak bolup agyr zähmet
çekme,
pähimli bol, bu pikiriňden el çek.
- ⁵ Seniň gözüň baýlyga kaklyşanda,
şol baýlyk gidýändir,
çünki ol birden ganat çykaryp,
bürgüt ýaly asmana uçýandyr.
- ⁶ Gysganç adamyň çöregini iýme,
onuň lezzetli náz-nygmatlaryna
höwes etme.
- ⁷ Çünki ol içinden peýdasyny
hasaplaýan ýalydyr,
«Iý, iç!» diýýändir, ýöne ýüregi
seniň bilen däl.
- ⁸ Iýen lukmaňy gusarsyň,
süýji sözleriňi ýele sowrarsyň.
- ⁹ Akmaga söz aýtma,
çünki ol aýdan danalygyňy
ýigrener.
- ¹⁰ Gadymy araçäk daşyny süýşürme,
ýetimleriň ekin ýerinden alma.
- ¹¹ Çünki olaryň Hossary güýçli,
olaryň dawasyny seniň bilen Ol
tutar.
- ¹² Kalbyňy öwüt-nesihata,
gulaklaryňy-da bilimli sözlere ber.
- ¹³ Terbiýäni çagalaryňdan gaýgyрма;
terbiýe taýagy olary öldürmez.

23-nji bab

¹ Hökümdar bilen nahar iýmäge
oturanyňda,
öňünde goýlana syn et.

- ¹⁴ Eger sen olary taýak bilen ursañ,
janlaryny ölüler dünýäsinden
halas edersiň.
- ¹⁵ Oglum, seniň ýüregiň akylyly
bolsa,
meniň ýüregim hem şatlanar.
- ¹⁶ Sen dogry sözläniňde,
meniň göwnüm şatlanar.
- ¹⁷ Günäkärlere gözüň gitmesin,
mydam Rebden gorkup gez.
- ¹⁸ Çünki seniň geljegiň bolar ahyrin,
umydyň üzülmez.
- ¹⁹ Oglum, diňle, sen akylyly bol,
ýüregiňi dogry ýola sal.
- ²⁰ Şerap içegenleriň ýa-da
et iýegenleriň arasynda bolma.
- ²¹ Çünki içegen we iýegen har düşer,
ukuçylyk bolsa adama ýyrtyk
jul geýdirýändir.
- ²² Ataňy diňle, ol seni dünýä inderdi,
eneňi ýigrenme garran wagtynda.
- ²³ Hakykaty satyn al, ony satma.
Danalygy, öwüdi, paýhasy hem
satyn al.
- ²⁴ Dogruçylyň atasy köp begener,
parasatly perzendi dünýä
inderen, oňa guwanar.
- ²⁵ Ata-eneň guwansyn,
seni dogran begensin.
- ²⁶ Oglum, ýüregiňi maňa bagla,
gözleriňi meniň ýollaryma dik.
- ²⁷ Çünki loly düýpsüz gorpdur,
kemçin-de dar guýudyr.
- ²⁸ Ol garakçy kimin ýolda peýläp
durup,
wepasyzlaryň sanyny artdyrýar.
- ²⁹ Ah çekýän kim? Wah çekýän kim?
Jenjel kimiňki? Nala kimiňki?
Sebäpsiz ýaralanan kim?
Gözleri gyzaran kim?
- ³⁰ Şerabyň başynda uzak
oturýanlaryňky,
garyşyk içgini içip görýänleriňki.
- ³¹ Şerabyň alyna, pyýalada öwşün
atyşyna,
aňsatlyk bilen aşak sarkýanyna
bakma.
- ³² Soňunda ýylan kimin çakýandyr,
alahöwren bolup sokýandyr.
- ³³ Gözleriň geň-taň zatlary görer,
seniň aňyň egrri sözler aýdar.
- ³⁴ Sen kä deňiz ortasynda ýatan ýaly,
kä gäminiň bogaldagynda
oturan ýaly bolarsyň.
- ³⁵ «Meni urdular, agyry duýmadym;
meni ýençdiler, ony bilmedim.
Ýañadan içmek üçin, haçan
turaryn?» diýersiň.

24-nji bab

¹ Ýamanlara gözüň gitmesin,
olar bilen bile bolmak isleme.

² Çünki olaryň göwni zorluk
barada pikir edýändir,

- dilleri içigaraçylygy
gepleýändir.
- ³ Öý danalyk bilen gurulýandyr,
düşünje bilenem berkarar
edilýändir.
- ⁴ Bilim bilen öýüň içi
gymmatly hem ýakymly
baýlykdan dolýandyr.
- ⁵ Parasatly adam güýçlülere
güýçlüdir,
bilimli adam öz güýjüni
artdyrar.
- ⁶ Çünki sen urşuňy sagdyn
maslahat bilen alyp
barýarsyň,
maslahatçynyň köp ýerinde
ýeňiş bardyr.
- ⁷ Akmak üçin danalyk örän
belentdedir,
mejlisde ol agzyny açyp
bilmeyär.
- ⁸ Niýetini ýamana dikýäne
pitneçi diýilýändir.
- ⁹ Akmaklygy niýetlemek günädir,
masgaralaýjy bolsa adamlara
ýigrenjidir.
- ¹⁰ Agyr günde tapdan düşseň,
seniň güýjüň azdyr.
- ¹¹ Ölüme alnyp barylýanlary halas et,
büdräp barýanlary yzyna çek.
- ¹² Eger sen: «Biz bilmedik» diýseň,
ýürekleri Synaýan muny
bilmezmi?
- Seniň janyňy Goraýan ony
aňmazmy?
Ol her kime işine laýyk
gaýtarmazmy?
- ¹³ Oglum, bal iý, çünki ol
ýakymlydyr,
bal damagyňa datlydyr.
- ¹⁴ Danalyk hem seniň janyňa bal
ýalydyr,
ony tapsaň, geljegiňi taparsyň.
Umydyň üzülmez.
- ¹⁵ Erbet adam ýaly dogruçylyň
mesgenine garşy bukuda ýatma,
onuň ýurduny ýykma.
- ¹⁶ Çünki dogruçyl adam ýedi gezek
ýykylsa-da, ýerden galýandyr,
erbedi betbagtlyk ýykýandyr.
- ¹⁷ Duşmanyň ýykylanda şatlanma,
büdreşe ýüregiň begenmesin.
- ¹⁸ Ýogsa ony Reb görüp, Ol senden
närazy bolar,
gaharyny duşmanyňdan sowar.
- ¹⁹ Ýamanlyk edýänler üçin
gaharyňy getirme,
erbetlere gözüň gitmesin.
- ²⁰ Çünki olaryň geljegi bolmaz,
erbetleriň çyrasy öçer.
- ²¹ Oglum, Rebden hem patyşadan
gork.
Olara garşy pitneçiler bilen
gatnaşyk etme.
- ²² Çünki olaryň betbagtlygy
duýdansyz geler,

Reb hem patyşadan ýetjek
weýrançylygy kim biler?

²³ Şular hem akyldarlaryň sözleridir:
Hökümde tarapgöýlik etmek
ýagşy däldir.

²⁴ Erbede: «Sen dogrusyň» diýeni
halklar näletlär,
ony milletler ýigrener.

²⁵ Karar çykarýanlaryň şähdi şat
bolar,
olara ýagşy alkyslar geler.

²⁶ Dogry jogap
dodagyňdan ogşalyan ýalydyr.

²⁷ Daşardaky işleriňi bitir,
ekin meýdanyňy tertibe sal,
soňra öýüňi gur.

²⁸ Ýakynyňa sebäpsiz ýere şaýatlyk
etme,
diliň bilen aldama.

²⁹ «Maňa näme eden bolsa, menem
şony ederin,
etmişine görä gaýtararyn» diýme.

³⁰ Men ýalta adamyň meýdanyndan,
kemaklylyň üzüm bagynyň
gapdalyndan geçdim.

³¹ Ine, bar ýeri haşal ot basan eken,
üstüni bürmek örten eken,
daşyndaky diwary ýykylan eken.

³² Nazar saldym hem oýa batdym,
görenimden sapak aldym.

³³⁻³⁴ Birazajyk uklamak, biraz
irkilmek üçin,

gyşaryp gol gowşuranyňda,
garyplyk galtaman ýaly,
mätäçlik ýaragly adam mysaly
başyňdan iner.

25-nji bap

¹ *Bular hem Süleýmanyň pähimleridir.
Olary Ýahuda patyşasy Hizkiýanyň
emeldarlary göçürüp alypdyrlar.*

² Ýaşyryn iş Hudaýyň şöhratydyr,
işi derňemek bolsa patyşanyň
şöhratydyr.

³ Asman belent, ýeriň aşagy çuň;
patyşanyň ýüregi hem
şeýledir,
ony derňäp bolýan däldir.

⁴ Kümüşden hapany aýyr,
zergäre bir gap bolar.

⁵ Erbet adamy patyşanyň
huzuryndan aýyr,
şonda tagt dogrucylyk bilen
berkarar bolar.

⁶ Patyşanyň huzurynda özüňi
ýokary tutma,
beýikleriň ornunda durma.

⁷ Çünki asylzadalaryň öňünde
kiçilmegiňden,
emeldaryň saňa: «Töre geç»
diýmegi gowudyr.

Gözüň gören zadyny

⁸ derrew kaza getirme.

Soňra ýakynyň seni
utandyranda näme edersiň?

⁹ Dawany ýakynyň özi bilen et,
başganyň syryny paş etme.

- 10 Ýogsa eşiden adam seni uýada
goýar,
hemişe ýaman atly bolarsyň.
- 11 Ýerinde aýdylan söz kümüş
mejimäniň içinde goýlan
altyn alma ýalydyr.
- 12 Diňleýän gulaga akylalaryň
käýinji
tylla ysyrğa we altyn bezeg
ýalydyr.
- 13 Sadyk ilçi özüni iberenler üçin,
orak wagtynda garyň
salkynlygy ýalydyr.
Ol öz hojaýynynyň nepesini
janlandyran.
- 14 Berilmedik sowgat bilen
öwünýän adam
ýagmysyz bulut we boş ýel
ýalydyr.
- 15 Hökümdar sabyr bilen yrylýandyr,
mylaýym söz iň kütegiň hem
aňyna ýetýändir.
- 16 Bal tapdyňmy? Ýeterlik iý,
aşa düşüp gusaýma.
- 17 Ýakynyň öýüne ýygy-ýygy
barmakdan aýagyňy kes,
senden irip, seni ýigrenäýmesin.
- 18 Ýakynyna garşy galp şaýatlyk
edýän adam
gürzüdür, gylyçdyr, ýiti okdur.
- 19 Aladaly günde wepasyz adama
ynanmak,
- çüýrük dişe we maýyp aýaga
ynanan ýalydyr.
- 20 Gamly ýürege aýdym aýtmak
sowuk howada geým çykarmak
we ýara ^a sirke guýmak
ýalydyr.
- 21 Eger duşmanyň aç bolsa, oňa
nan ber,
suwsan bolsa suw ber.
- 22 Şonda onuň başyna köz
goýarsyň,
Reb seni sylaglar.
- 23 Demirgazyk ýeli ýagşy
getirýändir,
gybatkeş dil ýüzleri gaharly
edýändir.
- 24 Igenjeň aýal bilen öýde ýaşandan,
üçeğiň bir burçunda ýaşamak
gowudyr.
- 25 Uzak ýurtdan gelen hoş habar
teşne bokurdaga sowuk suw
ýalydyr.
- 26 Erbetleriň önünde ýan beren
dogruçyl adam
bulandyrylan çeşme, hapalanan
bulak mysalydyr.
- 27 Baly köp iýmek ýagşy dälidir,
şohratparazlykdan şöhrat
gözlemek gowy dälidir.
- 28 Özüne buýrup bilmeýän kişi
diwarsyz, weýran edilen şäher
kimindir.

^a 25:20 *Ýara* – käbir golýazmalarda *heke*.

26-njy bap

¹ Tomusda gar we orak döwründe
ýagyn ýaly,
akmaga hem hormat ýaraşýan
däldir.

² Serçäniň eýläk-beýläk uçuşy ýaly,
garlawajyň uçup gidişi kimin,
sebäpsiz näletem täsir etmez.

³ Ata gamçy, eşege nogta,
akmagyň ýagyrynysyna-da taýak
ýaraşýandyr.

⁴ Akylsyzýň akmaklygyna görä
jogap berme,
ýogsa senem oňa meňzärsiň.

⁵ Akylsyz akmaklygyna görä
jogap ber,
ýogsa özüni akylly saýar.

⁶ Akmagyň üsti bilen habar ýollaýan
özüne zyýan eder hem azap çeker.

⁷ Ysmazyň aýagy nähili salparýan
bolsa,
akmagyň agzyndaky pähim
hem şeýledir.

⁸ Daşy sapana berk daňyp goýan
adam nähili bolsa,
akmaga hormat goýýan-da
şeýledir.

⁹ Serhoşuň eline batan tiken nähili
bolsa,
pähim-de akmagyň agzynda
şeýledir.

¹⁰ Duş geleni ýaralaýan kemaňçy
nähili bolsa,

akmagy, bir ötegçini hakyna
tutýan hem şeýledir.

¹¹ Öz gusugyna öwrülüp gelýän it
nähili bolsa,
akmaklygyny gaýtalaýan
akmak hem şeýledir.

¹² Öz gözüne akylдар görünýän
adamy gördüňmi?
Akmaga bolan umyt onuňkydan
köpdür.

¹³ Ýalta: «Köçede arslan,
ýolda ýolbars bar» diýýändir.

¹⁴ Gapy öz petlelerinde nähili
aýlanýan bolsa,
ýalta-da öz düşeginde
şeýledir.

¹⁵ Ýalta elini tabaga uzadyp,
ony agzyna ýetirmäge
ýadaýandyr.

¹⁶ Ýalta öz gözüne
sagdyn pikirli jogap berýän
ýedi kişiden-de akyllydyr.

¹⁷ Özüne degişli bolmadyk dawa
goşulýan
geçip barýan itiň gulagyndan
tutýan adam ýalydyr.

¹⁸⁻¹⁹ Öz ýakynyny aldap:
«Men oýun edýän ahyryn»
diýýän adam
gor, ok we ölüm ýagdyrýan kişi
ýalydyr.

²⁰ Odun gutaranda, ot sönyändir,
şugulçynyň ýok ýerinde dawa
tükenýändir.

- ²¹ Kömür köz üçin, odun ot üçin,
jenjelçi dawa tutaşdyrmak üçin
gerek.
- ²² Gybatkeşiň sözleri datly lukma
kimindir,
olar hut içiňe siňýändir.
- ²³ Süýji dilli hem ýaman ýürekli
adam
kümüş suwy çayylan toýun gap
ýalydyr.
- ²⁴ Ýigrenjini dili bilen örtýändir,
göwnünde bolsa hile saklaýandyr,
- ²⁵ onuň mylaýym gepleýşine
yanma,
çünki ýüreginde ýedi ýigrenç
bardyr.
- ²⁶ Ýigrenjini hile bilen örtse-de,
ýamanlygy jemagata aýan
bolýandyr.
- ²⁷ Kim gorp gazsa, oňa özi ýykylar,
kim ýokary daş togalasa, ol öz
üstüne gaýdar.
- ²⁸ Ýalançy dil ynjdýan adamlaryny
ýigrenýändir,
ýaranjaňlyk edýän dil heläkçilik
döredýändir.
- ³ Daş agyrdyr, çäge ýükdür,
ýöne akmagyň meçew bermegi
ol ikisinden-de agyrdyr.
- ⁴ Gazap zabundyr, gahar sil kimindir,
emma gabanjaňlygyň öňünde
kim durup biler?
- ⁵ Açyk käýinç
ýaşyryn söýgüden gowudyr.
- ⁶ Dostuň salan ýarasy
wepalylykdandyr,
ýöne duşmanyň posalary
köpdür.
- ⁷ Dok adam baly ýigrenýändir,
aç kişä aýy zatlar hem süýjüdir.
- ⁸ Höwürtgесinden daş giden guş
nähili bolsa,
öz öýünden daşlaşan adam-da
şeyledir.
- ⁹ Hoşboý ýag we atyr ýüregi
şatlandyrýandyр,
ýakynyň ýakymy ýürekden
beren maslahatyndadyр.
- ¹⁰ Öz ýakynyňy, ataň ýakynyны terk
etme,
başyňa bela gelen günü doganyň
öýüne gitme,
uzakdaky dogandan, ýakyn
goňşy ýagşydyр.
- ¹¹ Oglum, akylly bol, meniň
ýüregimi şatlandyr,
şonda gyjalat berseler, men
jogap bererin.
- ¹² Paýhasly adam bela-beteri görüp
gizlenýändir,

27-nji bab

- ¹ Ertirki günün barada öwünme,
çünki sen günün näme
getirjegini bilýän dälси.
- ² Seni öz agzyň däl, başgalar
öwsün,
öz diliň däl, keseki öwsün.

- nadan bolsa, öňe geçip zyýan çekýändir.
- ¹³ Nätanşa kepil bolanyň geýimini al, kesekä kepil bolandan girew al.
- ¹⁴ Biri daň-säher turup, gaty ses bilen goňsusyndan saglyk-amanlyk sorasa, oňa nälet saýylar.
- ¹⁵⁻¹⁶ Igenjeň aýal hem üzüksiz damýan damjalar biri-birine meňzeşdir. Ol aýaly saklamak ýeli duruzmak ýa-da sag eliň bilen ýagy gysymyňda saklamak ýalydyr.
- ¹⁷ Demir demri, adam adamy ýiteldýändir.
- ¹⁸ Injir agajyna seredýän onuň miwesini iýer, hojaýynyna seredýän hormatly bolar.
- ¹⁹ Suwuň ýüzünde ýüzüň görnüşi ýaly, adam ýüreginde hem özi görünýär.
- ²⁰ Ölüler dünýäsiniň we heläkçilik ýeriniň doýmaşy ýaly, adamyň gözi-de asla doýýan däldir.
- ²¹ Kümüş göweçde, altyn kürede synalýan bolsa, adam hem öwgüde synalýandyr.
- ²² Akmagy sokuda galla garyp, sokudaşy bilen döwseň-de, ondan akmaklygy aýrylmaz.
- ²³ Öz sürüleriň ýagdaýyny ýagşy bil, mallaryňa üns ber.
- ²⁴ Çünki baýlyk ebedi däldir, täç-de elmydama nesilden-nesle geçýän däldir.
- ²⁵ Otlar orlup, maýsa görnende, daglaryň oty ýygnalanda,
- ²⁶ toklular seni geýindirer, tekeler meýdanyň bahasyny ödär.
- ²⁷ Geçileriň süýdi seniň iýjegini, içeriň iýmiti, hyzmatkäriň güzeranyna hem ýeterlik bolar.

28-nji bap

- ¹ Erbet adam hiç kim kowalamasa-da gaçýandyr, dogruçyl bolsa arslan kimin batyrdyr.
- ² Ýurt gozgalaň etse, serdary köpelyändir, aň-düşünjeli adam arkaly bolsa, abadanlyk dowam edýändir.
- ³ Ejizleri ezyň garyp hasyly süpürüp äkidýän çabga ýalydyr.
- ⁴ Kanuny bozýanlar erbetleri öwýändir, kanuny saklaýanlar bolsa olar bilen göreşýändir.
- ⁵ Ýaman adamlar adalata düşüňän däldir, Rebbi agtarýanlar bolsa oňa doly düşüňändir.

- ⁶ Sadyk ýolda gezýän garyp
egri ýoldan ýöreyän baýdan
ýagşydyr.
- ⁷ Düşünjeli ogul kanuny
saklaýar,
horanlar bilen ýoldaş bolan
atasyna ysnat getirer.
- ⁸ Peýda we göterim bilen
baýlygyny artdyrýan
ony garyplara sahwat edýän
adam üçin ýygnaýandyr.
- ⁹ Kim kanuny diňlemezlik üçin
gulagyny dykýan bolsa,
onuň Hudaýdan dilegi-de
ýigrenjidir.
- ¹⁰ Kim dogruçyllary ýaman ýola
çekýän bolsa,
öz gazan gorpuna özi ýykylar.
Sadyklar bolsa ýagşylygy miras
alarlar.
- ¹¹ Baý öz gözüne akylydyr,
düşünjeli garyp bolsa ony
synlap tanaýandyr.
- ¹² Dogrular üstün çykanda, uly
dabara bolýandyr,
emma erbetler güýje eýe bolsa,
adamlar bukulyandyr.
- ¹³ Ýazyklaryny ýaşyran üstünlik
gazanmaz,
olary boýun alyp terk etse,
merhemet tapar.
- ¹⁴ Mydama Rebden gorkýan adam
nähili bagtly!
Ýüregini gataldýanlar bolsa bela
uçraýar.
- ¹⁵ Ejiz halkyň erbet hökümdary
arlaýan arslan, topulýan aýy
ýalydyr.
- ¹⁶ Düşünjesiz hökümdar juda
zalymdyr,
adalatsyz gazanjy ýigrenýän
bolsa ömrüni uzaldýandyr.
- ¹⁷ Biriniň ganyna galan adam
gabra çenli gaçar,
ony hiç kim goldamasyn.
- ¹⁸ Sadyk gezýänler halas bolar,
egri ýolly adamlar bolsa
duýdansyz ýykylar.
- ¹⁹ Öz ýerini bejerýäniň nany bol
bolar,
boş işlere kowalaşýan
garyplyga duçar bolar.
- ²⁰ Sadyk adamyň ýalkawy köp
bolar,
baýlygyň zyznda hars urýan
bolsa jezasyz galmaz.
- ²¹ Tarapgöý bolmak ýagşy däldir,
bir döwüm nan diýip ynsan
ýazykly bolar.
- ²² Gysganç adam baýlygyň zyznda
hars urup,
başyna garyplygyň geljegini
bilýän däldir.
- ²³ Dili bilen ýaranjaňlyk edýänden,
birine käýeýän köp göwün
awlar.
- ²⁴ Ata-enesini talap, ýene «Bu
ýazyk däldir» diýýän
garakçynyň şärigidir.

²⁵ Açgöz adam jenjelçidir,
Rebbe bil baglaýan bolsa
doklukda ýaşar.

²⁶ Özüne ynanýan akmakdyr,
parasatly gezyňan bolsa
gutular.

²⁷ Ýoksula ýardam edýän mätäç
bolmaz,
görmezlige salýan bolsa,
näletsiz galmaz.

²⁸ Erbetler güýje eýe bolanda,
adamlar bukulýandyr,
olar heläk bolanda bolsa,
dogruçyllar güýçlenýändir.

29-njy bap

¹ Köp gezek käýelse-de
boýnuýogynlyk edýän
duýdansyz heläkçilige uçar,
melhem ýokdur.

² Dogruçyllar güýçlenende, halk
begenýändir.
Erbetler höküm sürende, halk
ahy-nala çekýändir.

³ Danalygy söýýän ogul atasyny
satlandyryandyr,
emma lolulara ýaran bolan mal-
-mülküni ýoklaýandyr.

⁴ Patyşa ýurdy adalat bilen
berkidýändir,
para alýan bolsa ony
tozdurýandyr.

⁵ Ýakynyna ýaranjaňlyk edýän
adam
onuň aýagyna tor gurýandyr.

⁶ Ýaman adamyň ýazygy özüne
gapandyr,
dogruçyl bolsa aýdym aýdyp
şatlanýandyr.

⁷ Dogruçyl adam ejizleriň hakyna
üns berýändir,
erbet bolsa şu meselä
düşünýänem dälidir.

⁸ Masgaralaýjy adamlar şäherde ot
gorsaýandyrlar,
akyldarlar bolsa gahar-gazaby
köşeşdirýändirler.

⁹ Akyly adam akmak bilen
kazyetde dawalaşanda,
akmak gyzanda-da, gülende-de
rahatlyk bermez.

¹⁰ Ganhor aýypсыz adamlary
ýigrenýändir,
hatda dogry adamlaryň janyňy
almakçy bolýandyr.

¹¹ Akmak bar gaharyny daşyna
çykarýandyr,
aklyly adam bolsa gaharyna
basalyk berýändir.

¹² Hökümdar ýalan söze gulak
salsa,
onuň ähli emeldarlary erbet
bolar.

¹³ Garyp bilen zalymyň bir
meňzeşligi bar,
ikisiniň gözüne-de Reb
ýagtylyk berýär.

¹⁴ Patyşa ejizlere adalatly höküm
çykarlsa,
onuň tagty ebedi berkarar bolar.

- ¹⁵ Taýak we käýinç danalyk
getirýändir,
başyna goýberilen çağa bolsa
enesini utanja goýýandyr.
- ¹⁶ Erbetler güýçlenende, ýazyk hem
köpelyändir,
dogruçyllar bolsa olaryň
ýykylýanyny görerler.
- ¹⁷ Ogluňy terbiýele, ol saňa rahatlyk
berer,
özüne ýakymly bolar.
- ¹⁸ Gökden aýanlyk bolmasa, halk
jylawsyz bolýandyr.
Kanuny berjaý edýän bolsa
bagtlydyr.
- ¹⁹ Gul diňe söz bilen terbiýelenýän
däldir,
çünki düşünse-de gulak asmaz.
- ²⁰ Oýlanman gepleýän adamy
gördüňmi?
Akmaga bolan umyt onuňkydan
köpdür.
- ²¹ Kim guluny ýaşlykdan
läliksireden bolsa,
soňunda ony mirasdary etmeli
bolar.
- ²² Gaharjaň adam jenjel turuzýandyr,
gazaply adam ýazyk etdirýändir.
- ²³ Adamyň tekepbirligi ony
peseldýändir,
pesgöwünli adam bolsa hormat
gazanýandyr.
- ²⁴ Ogry bilen şarik bolýan özünü
ýigrenýändir,
- ol günälenmegi eşitse-de, hiç
gepläp bilmeýär.
- ²⁵ Adamdan gorkmak duzakdyr,
Rebbe bil baglaýan bolsa aman
galýandyr.
- ²⁶ Hökümdaryň gözüne ilmek
isleyän köpdür,
ýöne adam adalaty Rebden
alýandyr.
- ²⁷ Adalatsyz adam dogruçyllara
ýigrenjidir,
dogry adam hem erbetlere
ýigrenjidir.

30-njy bab

¹ *Massaly Ýakeniň ogly Aguryň wajyp
sözleri*

Şol adam Itiýele sargaýar,
Itiýele we Ukala şeýle diýýär:

² Men adam bolardan samsyk,
ynsan düşünjesi mende ýok.

³ Ne danalygy öwrendim,
ne Mukaddesi bildim.

⁴ Kim göge çykyp, aşak indi?
Ýeli owujynda toplan kim?
Suwlary geýiminde oran kim?
Kim ýeriň ähli uçlaryny
berkarar etdi?
Onuň ady näme? Onuň oglunyň
ady näme?
Bilýäňmi näme?

⁵ Hudaýyň her bir sözi sap
hakykatdyr.
Ol Özüne sygynýanlara
galkandyr.

- ⁶ Onuň sözlerine hiç zat goşma, saňa käýinmesin, ýalançy çykaýma.
- ⁷ Men Senden iki zat diledim, ölmänkäm olary menden gaýgyрма:
- ⁸⁻⁹ Galplygy, ýalan sözlüligi menden daş et, meni garyp hem, baý hem etme. Dok bolup: «Rebbim kim?» diýip, Seni inkär etmezim ýaly, garyplykda ogurlyk edip, Hudaýymyň adyna ysnat getirmezim ýaly, ýeterlik paýymy ber meniň.
- ¹⁰ Hyzmatkäri hojaýynyna ýamanlama, ýogsa saňa gargyş eder, sen ýazykly çykarsyň.
- ¹¹ Şeýle adamlar bar, atasyna gargaýandyr, enesine alkyş edýän däldir.
- ¹² Şeýle adamlar bar, özüni tämiz saýýandyr, aslynda bolsa haramlykdan päklenen däldir.
- ¹³ Adamlar bar, bakyşy şeýle tekepbir, gabaklary nähili yokary.
- ¹⁴ Şeýle adamlar bar, ýer ýüzünden garyplary, adamlar arasyndaky mätäçleri symyşlamak üçin dişleri gylyç, azylary pyçakdyr.
- ¹⁵ Sülügiň iki gyzy bar: «Ber! Ber!» diýip gygyrýar.
- Üç zat bardyr, hiç doýmaz, has takygy dört zat «Besdir» diýmez:
- ¹⁶ Ölüler dünýäsi, önelgesiz ýatgy, suwdan ganmaýan toprak, «Besdir» diýmeýän ot.
- ¹⁷ Atasyny masgaralap, enesini diňlemän, har edýän gözi dere gargalary çokar, bürgütler iýer.
- ¹⁸ Meni haýran galdyrýan üç zat bar, dogrusy dört zada akylým ýetmeýär:
- ¹⁹ Gökde bürgüdiň ýoly, gaýada ýylanyň ýoly, deňizde gäminiň ýoly, ýigidiň ulugyza bolan ýoly.
- ²⁰ Zyna edýän aýalyň ýoly-da şeýledir: Ol iýýändir, agzyny süpürüp: «Ýaman iş edemok» diýýändir.
- ²¹ Üç zatdan ýer sarsýandyr, ýagny dört zady göterip bilmeýär:
- ²² Gul patyşa bolanda, akmak iýmitten doýanda,
- ²³ Halanmaýan garry gyz äre çykanda, gynrak bikesiniň ornuny eýeläninde.
- ²⁴ Dünýäde dört maýda zat bar. Ýöne olar gaty akyllydyrlar:

²⁵ Garynjalar güýçli jandar dældirler,
azygyny welin tomusda
taýýarlaýandyrlar.

²⁶ Gaýa torsuklary kuwwatsyz
jandardyr,
ýöne hinini gaýada gurýandyr.

²⁷ Çekirtgeleriň patyşasy ýokdur,
ýöne ählisi sap-sap bolup
çykýandyr.

²⁸ Kelpezäni el bilen tutup
bolýandyr,
ýöne patyşalaryň köşgünde
bolýandyr.

²⁹ Gadamy owadan üç zat,
dogrusy ýörişi owadan dört zat
bardyr:

³⁰ Haýwanlaryň iň batyry,
hiç birinden gaçmaýan arslan.

³¹ Magtanyp ýöreýän horaz we teke,
goşuny ýanynda bolan patyşa ^a.

³² Eger sen akmak bolup özüňi
öwseň
ýa ýamanlygy niýet eden bolsaň,
onda eliňi agzyňa tut.

³³ Çünki süýdi gysmakdan ýag,
burnuňy gysmakdan gan,
gazaby gysmakdan dawa
çykýandyr.

31-nji bab

¹ *Massa patyşasy Lemuwala ejesiniň
öwreden wajyp sözleri*

² Näme, oglum? Göwrämden önen
zürýadym!
Näme diýeýin, Hudaýdan diläp
alan oglum?

³ Güýjüňi hem ýollaryňy
patyşalary heläkleýän aýallara
berme.

⁴ Eý, Lemuwal, şerap içmek
patyşalara ýaraşmaz,
çakyр hökümdarlara gelişmez.

⁵ Olar içip, düzgüni unudaýmasynlar,
ähli ezilenleriň hakyny
ýoýaýmasynlar.

⁶ Çakyry heläk bolup barýana,
şeraby aýy hasrat çekýäne
bergin.

⁷ Olar içip, garyplygyny unutsyn,
azabyňy ýada salmasyn.

⁸ Agzyňy dilsizler üçin,
hossarsyzlaryň haky üçin açgyn.

⁹ Geple, dogruçyllyk bilen höküm
çykar,
garybyň we mätäjiň hakyny
alyp ber.

¹⁰ Başarjaň aýaly kim tapyp bilýär?
Onuň gadyr-gymmaty
jöwherden ýokarydyr.

¹¹ Äri oňa ýürekden bil baglaýandyr,
hiç zada mätäç bolmaz.

¹² Ol ärine ýamanlyk däl-de,
bütün ömrüne ýagşylyk edýändir.

^a 30:31 *Goşuny ýanynda bolan patyşa* – ýa-da *Patyşa garşy gozgalan ýok.*

- ¹³ Ýüňi we zygyry saýlaýandyr,
elleri höwes bilen işleýändir. ýurduň ýaşullarynyň arasynda
oturýandyr.
- ¹⁴ Ol söwda gämileri ýaly,
içerisiniň iýjegini uzakdan
getirýändir. ²⁴ Ketenden lybaslar tikip
satýandyr,
söwdagärlere guşaklar eltip
berýändir.
- ¹⁵ Entek garaňkyka turup,
içerisine nahar, hyzmatkärlerine
tabşyryk berýändir. ²⁵ Güýç hem hormat onuň
lybasydyr.
Geljege seredip guwanýandyr.
- ¹⁶ Oýlanyp, ekin meýdanyny satyn
alýandyr,
eliniň gazanjy bilen üzümleri
oturdýandyr. ²⁶ Danalyk bilen sözleýändir,
dilinde oňat öwütler bardyr.
- ¹⁷ Bilini berk guşap,
gollaryna güýjüni toplaýandyr. ²⁷ İçerisiniň işlerine oňat
seredýändir,
ýaltalyk çöregini iýýän dälidir.
- ¹⁸ Harydynyň peýdasyny bilýändir,
çyrasy gijesine-de söňýän dälidir. ²⁸ Çagalary turup, oňa alkış
aýdýandyr,
äri hem turup, ony
taryplaýandyr:
- ¹⁹ Elini çarha goýýandyr,
barmaklary igi tutýandyr. ²⁹ «Başarjaňlyk bilen işleýän zenan
köpdür,
ýöne sen olaryň baryndan
ýokarysyň».
- ²⁰ Garyba eli açykdyr,
mätäje elini uzadýandyr. ³⁰ Görmegeýlik aldawçydyr,
owadanlyk puçdur,
diňe Rebden gorkýan aýal
taryplanýandyr.
- ²¹ İçerisi üçin gardan gorkýan dälidir,
çünki bütün içerisi galyň
geýinýändir. ³¹ Elleriniň miwesini oňa beriň,
goý, şäher derwezesinde ony
işleri öwsün.
- ²² Özi ýorgan köpeýändir,
lybasy nepis keteni we gymyzydyr.
- ²³ Äri şäher derwezesiniň alnynda
tanalýar,

